

2013 m. lapkričio 22 d., penktadienis

Nr. 43 (1057) | Kaina 2,50 Lt

D a i l ē | M u z i k a | T e a t r a s | K i n a s | F o t o g r a f i a

Mieli skaitytojai,

Visuose „Lietuvos pašto“ skyriuose vyksta laikraščių ir žurnalų prenumerata 2014 metams.
Nepraleiskite progos kas savaitę skaityti „7 meno dienas“, kurios pačios ateis į Jūsų namus.
Savaitraščio kaina kioskuose – 2,50 Lt,
o prenumeratoriams – 2 Lt.
Prenumeratos kaina 1 mėn. – 8 Lt, 3 mėn. – 24 Lt,
6 mėn. – 48, metams – 80 Lt.
„Kino“ žurnalo 1 numero prenumeratos kaina – 6 Lt,
pusmečiui – 12 Lt, metams – 24 Lt.

Prenumeruodami mūsų leidinius palaikote mūsų darbą.

2

Pokalbis su profesoriumi Julianu Martinu

4

Vilniaus fortepijono muzikos festivalis

6

Paroda „Vaizdų archyvas. Sąsiuvinis Nr. 1“

8

Iš „Scanoramos“ dienoraščio

Scena iš spektaklio „Eugenijus Oneginas“

D. MATVEJEVO NUOTR.

Paveikslėliški Tumino laiškai žiūrovams

Jevgenijaus Vachtangovo teatro gastrolės Vilniuje

Daiva Šabasevičienė

Lapkričio 13–15 d. Lietuvos publica turėjo galimybę susipažinti su dvieju naujausiais režisieriaus Rimo Tumino spektakliais, pastatytais jo vadovaujamame Maskvos Jevgenijaus Vachtangovo teatre – Aleksandro Puškino eiliuoto romano „Eugenijus Oneginas“ inscenacija ir šiuolaikinio prancūzų dramaturgo ir aktoriaus Géraldo Sibleyras drama „Vėjas tuopose“. Vilnius mažojo teatro pastangomis, jo direktoriės Gretos Cholinos iniciatyva į Lietuvą atvyko didžiulis teatro kolektyvas – 65 žmonės. Bilietai į spektaklius buvo išpirkti jau vasaros pabaigoje, bet abu spektaklius tiesiogiai transiliavo „LRT Kultūros“ kanalas.

Aleksandro Puškino „Eugenijus Oneginas“, pasaulinės literatūros šehereras, lietuvių kalba paskutinį kartą išleistas 1955 metais (iš rusų kalbos vertė Antanas Venclova).

Nors rusiškai nebeskaitantis jaunimas nesusipažinė su vienu brandžiausių Puškino kūrinių, dauguma šios viešnagės žiūrovų Puškiną ne tik žino, bet ir atmintinai deklamuoja atskirus posmus.

Puškiną, vis labiau praeitini skandinamą „harmonijos stebukladari“, lietuvių publikai pristatė jo „kraujø grupės“ menininkas, teatro romantikas Rimas Tuminas. Tarytum tēsdamas didžiasias romantizmo tradicijas, jis nuo pat pirmųjų spektaklio akimirkų prabilo apie žmogaus orumą, garbę ir dvasios laisvę. Šiuo kūriniu Tuminas nusilenkė ne tik teatro pasauliui, dar kartą primindamas klasikinių kūrinių svarbą dramos teatre, bet ir teatro kalba išsakė begalinį sielvartą dėl mirštančios kultūros.

Režisierius jungia lietuvišką tapatybę su rusiškomis realijomis ir savo sielą „išgano“ kūryba. Tam ypač tiko „Eugenijus Oneginas“. Šio kūriniu veikėjai paimti iš realaus gyvenimo, bet supoetinti, sutaurinti,

idealizuoti – nevengiant ir šmaikštus, ironiško žvilgsnio. Tragiški spektaklio motyvai persipynė su šmaikščiomis buitinėmis scenomis, o iš pažiūros pakylėta jo stilistika netapo svetima. Neiškreipdamas pasakojimo struktūros, Tuminas išryškino pagrindines veikėjų linijas sudvigubindamas Jevgenijaus Onegino ir Vladimiro Lenskio personažus. Taip jis akcentuoja ne amžių, o skirtingus požiūrius, taip jam lengviau atskleisti romantizmo ironijos grožį ar išvengti išbaigtų herojų charakteristikų. Tatjana, atsidūrusi tarp keturių partnerių, o tiksliau, šalia vieno mylimojo (anot Puškino amžininkų, o vėliau ir Maironio, Lenskis – tai Puškinas jaunystėje, o Oneginas – brandaus amžiaus), tampa kone pagrindiniu spektaklio dramaturgijos elementu; ypač kai jos vaidmenį atlieka aktorė Olga Lerman. Eugenija Kregždė, vaidinusi antra-

NUKELTA | 3 PSL.

Muzikos kalba pranoksta šnekamają

Juilliardo profesorių Julianą Martiną kalbina Gabrielius Alekna

Šiais metais Vytauto Didžiojo universitetas pažymi savo atkūrimo dvidešimtmetį. Jubiliejaus proga universitetas organizuoja daug pačių įvairiausių akademinių ir kultūrinių renginių. Vienu ryškesnių metų akcentų taps ir lapkričio 27 – gruodžio 2 d. Vytauto Didžiojo universiteto Muzikos akademijos rengiamas fortepijono meno simpoziumas „Pianistas XXI“ amžiuje. Nauju iššūkiu ir sprendimų laikas“. Simpoziumo programoje, greta gausios koncertų, seminarių, praktikumų dienotvarkės, vyks ir studijų savaitė su Juilliardo profesoriu Julianu Martinu (JAV), į kurį atvyksta jaunujių pianistų iš Latvijos, Estijos, Lenkijos, Vokietijos ir Lietuvos aukštųjų muzikos mokyklų. Vienas labiausiai visame pasaulyje paklausių fortepijono pedagogų, kurio meistriskumo kursų geografija nusiteisnia nuo Pietų Korėjos ir Taivano iki Ispanijos, Anglijos ir Šveicarijos, taip pat Venesuelos, Kolumbijos ir Urugvajaus, Julianas Martinas yra konkursų žiuri Kanadoje, JAV, Rusijoje, Ispanijoje ir kitose šalyse nuolatinis narys. Ruošdamasis savo pirmajai kelionei į Lietuvą, iškilusis pedagogas pasidalino mintimis apie Juilliardo mokyklą ir šiandienę pianistinės mokyklos būklę pasaulyje. Su prof. Julianu Martinu Niujorke bendravo VDU MA docentas Gabrielius Alekna.

Jau keturiolika metų dėstote ne-prilygsta reputacija garsėjančioje Juilliardo mokykloje. Kuo ji išskirtinė? Ko iš Juilliardo galėtų pasimokyti kitos mokyklos?

Nors džiaugiuosi ir didžiuojuosi būdamas Juilliardo mokyklos dalmi, myliu savo studentus, stulbinantis šios mokyklos pripažinimais mane nuolat stebina ir atrodo nerealus. Manau, kad čia, kaip ir brolių Rubinsteinų įkurtose prestižinėse Maskvos ir Sankt Peterburgo konservatorijose, daug lemia ypatinga ir daug žadanti pradžia. Juilliardo mokyklą 1928 metais įkūrė tokie šviesuliai kaip Josefas ir Rosina Lhevinne'ai bei grupė to meto iškilų scenos grandų. Nuo to laiko praėjus 85 metams mūsų studentai vis dar garsėja nepaprastai aukštų lygiu. Per mano keturiolikos metų darbo praktiką daug studentų tiešiog negalėjo įveikti atrankos barjero, nors aš mielai būčiau juos mokes. Vis dėlto esu dekingas, kad turiu galimybę dirbtį su puikiausia studentais ir jaučiuosi privilegiuotas galėdamas tai daryti Juilliarde. Paragaba, kuri tyro tarp mokyklos bendruomenės narių, paverčia šią vietą dar kūrybiškesne.

Ilgą laiką dirbdamas geriausiose JAV mokyklose sukaupėte didelę patirtį. Kokius pasikeitimus pastebite mokydamas studentus, kas yra kitaip nei prieš dvidešimt ar daugiau metų?

Labai greitai keičiasi studijuojan-

Julian Martin

P. SCHAAF NUOTR.

čiu pianistų demografija. Aštuntajame dešimtmetyje muzikinėje Niujorko scenoje vyko tikra kova tarp japonų ir izraeliečių, tarp kurių retkarčiais įsiterpdavo Europos ir Amerikos atstovai. Devintajame atsirito „korėjiečių bangą“, tačiau ši tendencija nuslūgo dėl ekonominės situacijos ir muzikos mokytojų pertekliaus jų gimtoje šalyje. Pastaruoju dešimt metų vyrauja kinai. Žinoma, negalime neįvertinti žiniasklaidos, interneto ir socialinių tinklų įtakos. Studentas, rengamas programą, „You Tube“ gali pasirinkti įrašą nuo Cortot ir Michelangeli iki pianisto iš pietų Karolinos, kuris ką tik atliko „Bergamo siuitą“ vidurių mokyklos rečitalyje. Netgi manu studentai ne visada išgirsta skirtumą. Tai baugina. Šioje situacijoje, mano nuomone, vienintelis sprendimas yra reikalauti, kad studentas labai smulkiai apibūdintų tai, ką jis girdi. Neliečiu jiems tiesiog pareikšti: „Šis man patiko labiau nei anas.“ Visada reikalauju pagrįsti savo mintis ir tikiuosi, kad tai praturtins jų pačių nuomonę.

Jūs mokydamas daug dėmesio skiriestate fiziniams grojimo aspektui ir garso išgavimo būdams. Ar ne-manote, kad daug mokytojų šiuos dalykus dažnai praleidžia pro ausis?

Manau, kad svarbiausia mokytojo pareiga yra ugdyti mokinio techniką taip, kad jis sveikas galėtų groti ilgus metus. Tai padaryti galima vienintelio būdu – skiriant daug dėmesio fiziniams, fiziologiniams grojimo aspektui. Žinoma, pagrindinis mokytojo uždavinys – pertekti viziją: frazavimo galimybes, stiliums niuanus, kompozitoriaus sumanybus bei braižą. Kartais tai gali būti pavojinga, nes stropus ir ambicingas mokinys dažnai piktnaudžiauja savo rankomis. Uolus ir veržlus studentas mielai gers burokelių sultis ir šokių nuo stogo, jei tik jo gerbiamas dėstytojas pasakys, kad tai padės jam geriau groti. Muzikos jėga yra tokia didelė, jog lengvai gali užgörti natūralaus muzikavimo komfortą ar suformuoti netinkamus atlikimo įgūdžius. Pianistai iki 18 metų gana retai tokiu būdu traumuojasi rankas. Tai dėl augimo hormonų, kurie yra užplūdę jų organizmą. Jie

gali praleisti daugybę valandų dirbdami nuobodų pasikartojantį darbą, blogai jaustis sunkios darbo dienos pabaigoje, bet po gero nakties poilsio ir vėl puikiai darbuojasi. Vyresnius, kai perfekcionizmo ir kontrolės poreikis sustiprėja, toks atakalus darbas gali sužaloti. Jauniesiems pianistams reikia išaiškinti, kad yra didelis skirtumas tarp psychinių, emocinių ir klausos pastangų, kurių labai reikia geram pasiromyui, ir besaikio, nesubalansuoto fizinio persistengimo. Priešingu atveju jų rimtai ketinimai gali sužlugti. Be abejijo, klausą lavinti vis dėlto svarbiausiai rankas!

Visame pasaulyje gausėja įvairiausių konkursų. Ar tikrai jie skirti pirmiausia jaunajam atlikėjui? Kiek šiandien jaunam, tobulėti siekiantiam pianistui yra svarbūs konkursai? Ar jie tiek pat vertingi būnant 15-os, kaip ir 28-erių metų?

Kaip ir visur, yra už ir prieš. Augančiam pianistui tam tikru momentu pasirengimas konkursui gali būti puiki priemonė ir paskata. Tinkamai traktuojant, tai gali priukiai pasitarnauti būsimai atlikėjo karjerai. Deja, yra daug studentų, kurie nuo vaikystės įpratę konkursus laikyti vienintelio pažangos barometru ir dažnai užkrečiami šiomis klaudingomis pažiūromis dėl savo mokytojo ambicijų. Labiausiai nusiviliu, kai studentas renkas repertuarą pagal artėjančio konkurso programas reikalavimus. Savo klasėje bandau priversti laikytis taisyklės: pirmiau sukaup repertuarą, o paskui ieškok konkursu, kuriam jis tiktų.

Dažnai aimanuojama, kad klasikinė muzika tampa vis mažiau reikalinatinga. Kita vertus, turbūt niekada nevyko tiek daug klasikinės muzikos koncertų ir nebuvu tokios gausybės įvairiausių muzikinių renginių bei festivalių. Ką apie tai manote? Kas suteikia Jūsų studentams entuziazmo žvelgiant į jūs muzikines perspektyvas?

Aišku, kad artimiausiais dešimtmečiais pianistų karjeros nebebus tokios kaip Horowitzo ar Gilelso. Dabar viskas priklauso nuo to, kiek peržiūrų sulaukia tavo internetinis įrašas. Be to, šiandien jaunasis muzikantas turi ne tik ugdyti savo muzikinius ir techninius gabumus, bet ir galvoti, kaip pasiekti publiką, ir aišku, kad jo pagrindinė tribūna bus ne koncerto scena, o virtuali erdvė. Mokymas dabar jau vyksta per „Skype“ ir kitomis komunikacijos priemonėmis. Pusiau juokais savo studentams patariu mokyti kinų kalbos, jei jie artimiausioje ateityje norėtų gauti darbo. Turint galvoje, kad fortepijono studentų skaičius Kinijoje viršija Lietuvos gyventojų skaičių, iš tiesų nebejuokinga.

I Lietuvą atvyksite pirmą kartą. Klausantiems Jūsų koncerto ir stebintiems meistriskumo pamokas bus įdomu sužinoti apie mokytojus

ar kitus veiksnius, labiausiai durius įtaką Jūsų profesinio gyvenimo pradžiai. Tęsiant mintį, koks, Jūsų manymu, yra svarbiausias dalykas muzikoje, ką siekiate įskeipyti savo studentams?

Mano pirmoji mokytoja buvo tikra palaima. Ji buvo ne tik rūpestinga ir reikli, bet davė man neįkainojamą patarimą. Ji vis primindavo: „Jei gyvenime rasi, ką norësi veikti, ir mėgsi taip pat kaip muziką, tai ir daryk.“ Tais gyvenimo momentais, kai profesiniai reikalavimai imdavo kelti didžiulį stresą, visada prisimindavau ši patarimą. Ilgainiui supratau, kad pats pasirinkau šią profesiją ir jokia kita man neteikta tokio pasitenkinimo. Beveik 10 metų mano pagrindiniu mokytoju buvo Leonas Fleisheris. Nors jam jau 85-eri, nesutikęs tokio gyvybingo žmogaus, kuris mokėtų taip turiningai apibūdinti muzikos prasmę. Savo vasaras leisdavau Italijoje su Guido Agosti, žymiu Ferrucciu Busoni mokiniu. Man atrodo, šis žmogus turėjo pačią nuostabiausią klausą ir jautrumą garsui, kokį kada nors esu pažinęs. Jo požiūris į garso išgavimą buvo kardinaliai priešingas nei L. Fleishero, bet tikrai nepaprastas. Kita vertus, didžiausią įtaką jaunystėje man padarė ne pianistas, o dainininkė. Mokydamasis konservatorijoje dirbau su puikia šveicarų dainininke Flore Wend. Jos pamokose esu grojės beveik vieną prancūzų ir vokiečių vokalo repertuarą, taip pat keletą kartų akompanavau jai koncertų turuose. Jos kalba buvo neprickaištinga, o ji pati buvo turbūt pati natūraliausia muzikė tarp tų, su kuriais man teko dirbti. Vokalinės literatūros nuo Bacho laikų iki XX a. vidurio studijos man suteikė perspektyvą, kurios nebūčiai įgijęs mokydamasis vien pas fortepijono mokytoją, nors ir patį geriausią. Didelė laimė, kad anksčioje jaunystėje teko patirti tokius nuostabius muzikų įtaką, bet galų gale juk mokomės iš visų ir iš visko, ką matome aplink.

Mégstate ispanų muziką ir įkūrė du festivalius Ispanijoje. Papasako kite apie tai.

Mano meilė ispanų muzikai labai asmeniška. Studijos pas Leoną Fleisherį buvo giliai vokiškos. Aštuntajame dešimtmetyje per savo pirmąsias koncertines keliones į Pietų Ameriką atradau ispanų ir Pietų Amerikos kompozitorius. Po dešimties metų su Mozartu, Beethovenu ir Schubertu tai buvo nauja ir išlaisvinanti aistra. Dvių festivalių įkūrimas, pirmiausia Chichone (Gijon), šiauriniame krante, 1999 m. ir Valensijoje 2003 m. buvo grynas atsiskaitinumas. Dirbdamas Peabody institute Baltimorėje, turėjau nemažai ispanų studentų. Du iš jų jau buvo gana geri dirigentai ir troško kuo daugiau pasirodyti savo gimtinėje. Man pasisekė, nes jie norėjo atlikti ir visą organizacinį darbą. Mano, kaip meno direktoriaus,

pareiga buvo sugalvoti programą ir sukiesti žmones. Labai paprasta misija, nes tuo metu gaudavau daugybę pakvietimų į īvairias nuostabias vietas: Italijos Rivjerą, Šveicarijos Alpes, Londoną, Praha, tačiau nerim kėlė vienas klausimas: kiek mano paties mokinį ten dalyvaus? Studentai mokėdavo už mokslo nuo rugpjūčio iki gegužės mėnesio ir negalėjo būti nė kalbos, kad siūlyčiau jiems pakloti nemažą sumę tam, kad jie nuvyktų į Europą ir gautų dar 3–4 mano pamokas. Tada man kilo idėja, kad studentai galėtų nuvykti į Ispaniją, dalyvauti mano festivalyje, pasidalyti įdomia muzikine ir kultūrine patirtimi, ten pas mane nesimokydam. Pasikvietę tokius žmones kaip Dominique Weber iš Ženevos, Blanca Uribe iš Kolumbijos, Veda Kaplinsky ir Robertas McDonaldas iš Juilliardo, Margarita Hohenrieder iš Miuncheno, manau, pataikiau į dešimtuką.

Ką patartumėte jauniems atlikėjams: mokytis kuo daugiau kūrinių, groti kuo daugiau kamerinės muzikos, koncentruotis į solo repertuarą, ieškoti ryšių, klausytis daugiau įrašų, nesiklausyti įrašų, mokytis pas kuo daugiau pedagogų ar skaityti gerą literatūrą, sportuoti?

Pirmausia, nepradėti per ankstį „specializuotis“. Solinės karjeros savoka, tokia, kokią mes žinome, per amžius nyksta, tačiau muzikos aktualumas ir jéga nemažėja. Augantis muzikantas turi ugdyti visus savo gebėjimus, jam jų gali prieikti nuolat besikeičiančioje ateityje. Pirmaisiais metais reikėtų susitelkti į komfortą ir laisvumą prie instrumento, skaitymą iš lapo, grojimą ansamble (pradedant nuo repertuario keturioms rankoms) ir improvizacijos. Teisingai ugdomos šios savybės ateityje atvers kur kas daugiau durų nei siauro repertuario mokymasis. Tada, kai, pavyzdžiu, grojame Bachą, kamerinės muzikos pojūtis padeda girdėti daugiausiai, kas svarbu visoje polifoninėje muzikoje. Taip pat improvizacijai gebėjimai primintų tos epochos atlikimo manierą. Kad ir ką grotume, nuolatos turi kilti klausimas: „O kas, jeigu kompozitorius šią vietą būtų parašę kitaip?“ Tai būtina sąlyga norint gyvai ir nuoširdžiai atlikti kūrinių. Be to, reikia brangių savo kalbos grožį. Negalime apsimesti, kad žinome, ko publika tikisi iš Skriabino Sonatos ar Brahmo Capriccio. Publicos sudominimas vis labiau priklauso nuo atlikėjo gebėjimo žodžiais paaiškinti, ko klausytojas turėtų laukti. Siedamis muziką su poezija ir sintaksu, netgi atkartodami pagrindinės frazės ritmą bet kuria kalba, sudominame ir paruošiame klausytojų suvoki muzikos kalbą, kuri vis dėlto pranoksta šnekamają.

VERTĖ IR SPAUDAI PARENGĖ
RASA RINKEVIČIŪTĖ IR
GABRIELIUS ALEKNA

Paveikslėski Tumino laiškai žiūrovams

ATKELTA IŠ 1 PSL.

jame „Eugenijaus Onegino“ spektaklyje, atitinka literatūrinę šio kūrinio traktuotę. Kartais net atrodo, kad aktorei būtų lengviau vaidinti ši romaną kaip pasaką ar „peršokti“ į pasakėčios žanrą.

Puškinas ši kūrinį su pertraukomis raše net devynierius metus (1823–1832). Gal dėl to „Eugenijus Oneginas“ neturi griežtos formos. Ir nors Tuminas spektaklį modeliuoja taip pat iš atskirų scenų, jis šią inšcenizaciją apsaugo nuo teatre taip pamėgto klasikos sušiuolaičinimo. Režisierius išlaisvina pagrindinę kūrinio sielą Tatjaną, jos aristokratiskos manieros, tyras žvilgsnis ir balsas surukia gražiausias lyrines spektaklio scenas. Greta jos abu Oneginai – Sergejus Makoveckis ir Viktoras Dobronravovas – atrodo it stabai. Gal dėl to Tuminas kipiūruoja tekstą (ypač pradžia), palikdamas Onegino liniją „be Tatjanos“. Pasirinkęs labiau stebėtojo poziciją, statiskose pozose „smilktantis“ Oneginas savo gilių sielvartą išreiškia skvarbiu, ių tolį nukreiptu žvilgsniu. Tuminas „nešokdina“ Onegino, išoriškai nedemonstruoja jo jausmų, nepaisydamas romano dramaturginio naratyvo, režisierius inspiruoja stebinčio aktoriaus reakciją. Makoveckio Oneginas laisvai reaguoja į savo prisiminimus, gal dėl to retsykiai atrodo, kad jis tam-pa ne situacijos dalyviu, o jos kūrėju. Nors Makoveckio Oneginą daugiausia regime „iškalintą“ krésle, jo vaidmens kūrvis išlieka didžiausias. Tuminas pateisina Oneginą iki jam susitinkant su Olga Larina. „Grodamas“ jos kūnui it akordeonu, Oneginas atveria savo tikrają prigimtį.

Vladimiras Vdovičenkovas vaidino Atsargos husarą, o tiksliau – patį autorį. Aktorius impulsyvus, dinamiškas, puikių jaučia partnerių, bet kiek forsuojamo balso plūpsniai kartais užgoždavo subtilius teksto niuansus.

Akivaizdus režisierius dėmesys aktorei Liudmilai Maksakovai. Šiam spektaklyje jai patikėti net keli vaidmenys – Šokių mokytoja, Auklė ir pati Mirtis. Apdovanota neeiliniu talentu persikūnysti į pačius netikėčiausius personažus, aktorė dalyvauja daugelyje spektaklio scenų. Spektaklio pradžioje ji vilki juodą baletu mokytojos suknelę ir stebina nepriekaištinga prancūzų kalba, o po kurio laiko, išsiupusi į juodą skarą, pavirsta senute auklė. Vienas gražiausius spektaklio epizodus – kai Tatjana, pagauta meilės siautulio, suka auklę kartu su visa metaline lova.

Tatjano sapną „seka“ Julija Borisova. Tai žvaigždžių žvaigždė – bet šiam spektaklyje jai pritrūko aistros ir laisvės. Sapnas buvo perpasakotas, o norėjosi, kad ji „sapnuotų“ kartu su miegančia Tatjana. Ypač su Olgos Lerman, kuri ne šiaip miegojo, o sukurė gyvajį paveikslą – Henry Fuseli „Košmaras“ (1781). Šia savo poza aktorė pasakė kur kas daugiau nei kiek mokiniskai pagy-

Jekaterina Kramzona (Klajoklė), Vladimiras Vdovičenkovas (Atsargos husaras),
Sergejus Makoveckis (Eugenijus Oneginas)

D. MATVEJEVO NUOTRAUKOS

venusios aktorės sakomas tekstas.

Ironizuodamas Tuminas trum-pam į sceną išleidžia ir patį Puškiną. Ne Hanibalo, „Petro Didžiojo negoro“ anūkės vaiką, bet tą, kuris išraižytas begalėj graviūrų – gražuo-lį garbanį. Vasilijaus Simonovo Lenskis, kaip ir priklauso poetinės sielos jaunuoliui, pakylėta, kiek ut-riuruodamas savo veiksmus iškviečia Oneginą į dvirkovą. Ji, pakeitusi ke-lių žmonių likimus, primena ir skaudžią Puškino biografiją. O antrasis Olego Makarovo Lenskis visai kitoks, gerokai santūresnis.

Režisierius, nors ir atsiplėšia nuo tiesmukos romano traktuotės, iš-saugo esminius taškus. Kūrinio ne-išardo naujios aplinkybės, išterpi naujų personažų. Ir gyvas zuikis, ir negyvas lokys, ir išvairūs smulkesni personažai, sukurti paties Tumino, ne tik atveria papildomą interpre-taciją galimybę, bet labai tiksliai įvaizdina Rusijos paradoxą: grožis „keliauju“ kartu su sielvartu, turtas – su skurdū. Baltos ir juodos spalvos kontrastas primena, kad gyvename mirties akistatoje. I gyvenimo mas-karadą išleidžiamas bekojis žmogus ant ratukų. Pasvirusi karieta paver-ciama be gailesčio užkalamu karstu, kuriamo žmonės atežami į gau-džiančią, „auksiniais kryžiais degan-čią“ Maskvą. Šioje scenoje matome, kaip Tuminas, Adomas Jacobskis ir Faustas Latėnas veikia kartu, kokie jie vienodai svarbūs, neatskiriamai.

Režisierius ieško personažų, jie dvejinasi, trejinasi. Jie lyg išlipę iš graviūrų, ir tik muzikos išupti pradedā judeti, šokti. Vaizdai, jausmai, prisiminimai, viskas susilieja... Adomo Jacobskio scenovaizdis kūriniuu suteikia naujų prasmę. Lyg rūke skendi didžiulis veidrodis, kuriamo atispindinė jau nugyventas gyvenimas, – ir nežinia, ar šioji, ar anapu-sinė realybė tikresnė? Kai veidro-dis sujuda, jis tampa gyvu kūnū, priartindamas arba nutolindamas,

rodos, niekam nereikalingą, bet tai-p jausmingai išgyventą gyvenimą. Kiek sielų tame telpa? Ne veltui veidrodžio dužimas yra blogas žen-klas, tuo iškilęs ir spektaklio kūrē-jai. O gal veidrodis – tiesiog langas, pro kurį esame stebimi?

Fausto Laténo muzika šiam spektaklyje – lyg viso gyvenimo po-lifonija. Ji labai sodri, jos daug. Režisierius jos nė kick neslopina, daž-nai ji tampa dominante, nulemia atskiras scenas. Dėl muzikos statīš-kos scenos peraugą į visišką ščelsmą, o dinamiškos sustabdomos. Pučia-mieji ar styginių instrumentai padeda geriau „susikalbėti“ spektaklio personažams, o švarus vokalas ar fortepijono garsai atspindi lyri-nes meditacijas. Skambant stačiatikiškam chorui pakrypusi karieta, „važiavusi į Maskvą septynias par-as“, atrodo kaip kapų koplyčia, ap-griuvęs mauzoliejus. Muzikos fone keiciasi scenų prasmės, ir režisierius nevengia jų aštrumo.

Teatrą Tuminas užaugina iš atski-rų detalių. Akivaizdu, kad daugelis scenų leidžiasi įvairiai interpretuo-jamos. Neatsilikdamas nuo Puški-no, neprarasdamas tam tikro leng-vabūdiškumo, Tuminas niekada nenukrysta į vulgarumą. Orumas ir garbė lydi kiekvieną personažą. Vardadienio scena tampa spektakliu spektaklyje ir savaip atgaivina minorinę kūrinio nuotaiką.

Režisierius nesiūlo žiūrovui iš-baigtų prasmis. Merginų nekaltybės praradimo scena, kai kardu nurė-žiamos jų gražios ilgos kasos, ritua-lizuota. Jų turtas – rudens gėrybės stiklainiuose, kurias jos pasiūmės va-žiuodamas į Maskvą lyg į tremtį.

Spektakliui svarbus choreografinis piešinys. Anželika Cholina, visa sa-vo kūryba akcentuojanti kūrinio dramaturgiją, svariai prisidėjo prie „Eugenijaus Onegino“ sukūrimo: režisierius jai patikėjo nemažai dides-nių ir mažesnių spektaklio scenų, lei-

visi jie – pagrasti. Tris fronte sužalo-ti keistuoliai, gyvenantys Pirmojo pasaullinio karo veteranų prieglau-doje ir neįsivaizduojantys gyvenimo vienas be kito, jau seniai „išėję“ į savo iliuzijų pasauly. Ir dramaturgi, ir režisieriu svarbu rasti realybę nuo fantazijos atskiriančią ribą. Tekste gilinamas į žmogaus sąmo-nę ir pasamonę, o Tuminui pavyks-ta atskleisti provokuojamo juoko prigimtį per atpažinimo reakcijas. Dėl to salėje nuolat girdėti juokas, trumpi komentarai.

Iš mėlynos juostos-ribodenklio „išsiplėtusime“ mėlyname ekrane retsykiai pasirodo nespalvotas Žemės pusrutulis. Žemė pilna keiste-nybių, todėl nenuostabu, kad kaž-kas nori pėstute nukeliauti į Indokinijos. Seserį sunkiau aplank-yti, nes pas ją reikia važiuoti maši-na, pėstute perėiti visą žemyną daug paprasčiau. Žmonės siekia šviesos (o gal tik elektros lemputės) kaip tik kas gali. Iliuzijoms ribų nėra. Juk „entuziastai ir mirę išlieka entuzias-tai“, o „kuo mažiau laidotuvėse bū-na žmonių, tuo nuoširdesnis jų gedulas“. Tekste apstu tokiai tiesų, ir aktoriai jomis mėgaujasi. Jiems pa-vyksta išlaikyti spektaklio dinamiką, nors antrame veiksme tekstas sek-lesnis. Tuomet aktoriai pasitelkia pagrindinį savo instrumentarių – partnerystę. Kaip pjesės veikėjai, taip ir aktoriai vienas be kito negali. Jie taip stipriai susieti, kad, dra-maturgi paliepus, ne tik atsakinėja į draugui atsištustus laiškus, bet, režisieriu pasiūlius, nuolat rodo dė-mesį ir begalinį rüpestingumą vien-nes kitam. Jie tampa mažais vaikais, gyvenančiais atokioje prieglaudos

do „valdyti“ ne tik šokių mokytoja ar balerinas, bet ir kitus personažus, kurie šokių ir plastika papildė spek-taklio partitūrą.

***

Gèraldo Sibleyras „Vėjas tuope“ pastatytas specialiai trimis J. Vachtangovo teatro aktoriams – Vladimirui Simonovui, Vladimirui Vdovičenkoviui ir Maksimui Suchanovui. Šis spektaklis – ne vien reper-tuarinio teatro prievolė. Pjese „Vėjas tuopose“ Tuminas susidomėjo prie kelerius metus. Jam rūpejo naujai atverti puikių šio teatro ak-

„Vėjas tuopose“

torių galimybes. Vilniaus publiką, neįpratusi prie rusų aktorių mokyklos ypatumų, ši spektaklį priėmė dvejopai: vieni leipo iš juoko, kiti nuobodžiavo. Bet reikia pripažinti, kad akivaizdus „kasinis“ spektaklis,

iš pažiūros sukurta pagal tradici-nės dramaturgijos principus, vis dėl-to priklauso rūmtajam menui – teksta-tyra intelektualus, jų interpretuoja puikūs aktoriai, o režisierius visa tai papildo savo teatro samprata.

„Vėjas tuopose“ – 2002 m. Vil-niaus mažajame teatre pastatytu Sa-muelio Becketto „Belaukiant Godo“ dvylynis. Apstu absurdo elementų ir

terasoje. Tai ir yra jų Žemė.

Zmogiškų santykų vėrinys ši kū-rinį paverčia gyva komedija. Ir tik dėl aktorių santykio su tariamu žodžiu. Tiksliai sudėlioti akcentai, iš-analizuotos situacijos žiūrovui leid-zia suprasti tų keistuolių siekius. Jie myli gyvenimą, ir nesvarbu, kad tai jų iliuzijų pasaulus. Jie atrodo jauni ir mažiau sužaloti, nei mes, sė-dintys salėje. Tuminas merkia akį, sakydamas, kad būtina nors trum-pam pabėgti nuo realybės, kad bū-tina tikėti stebuklų. Ir nevengti pa-čių netikėčiausiu prisiminimų.

Fortepijono muzikos švenčių paralelės

Mūzos Rubackytės, Andriaus Žlabio koncertai

Aldona Eleonora Radvilaite

Prasidėjo Trečiasis Vilniaus fortepijono muzikos festivalis. Pradžios koncertas lapkričio 16 d. Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje buvo skirtas Krzysztofo Pendereckio 80-mečiui. Su Lietuvos nacionaliniu simfoniniu orkestru, kuriam dirigavo svečias iš Čilės Maximiano Valdesas, solo skambino festivalio sumanytoja ir meno vadovė Mūza Rubackytė.

Kas dveji metai vykstanti pianistų šventė skirta ne tik supažindinti Lietuvos klausytojus su ryškiomis šių dienų asmenybėmis, skirtingomis pianinėmis mokyklomis, tų šalių muzika, bet ir ypatingoms progoms pažymeti. Štai pirmasis 2009 m. festivalis buvo skirtas Lietuvos tūkstantmečiui ir Fryderyko Chopino 200-osioms gimimo metinėms; antrasis – Ferenco Liszto gimimo 200-osioms ir Mikalojaus Konstantino Čiurlionio mirties 100-osioms metinėms. Pasak festivalio meno vadovės profesorės M. Rubackytės, „štaiš ypatingais metais, Lietuvai pirmyninkaujant Europos Tarybai, Trečiąjį Vilniaus fortepijono muzikos festivalių skiriame moterims. Festivalio moto – „Mūzų palytėtos“. Cherchez la femme... Kaip ir kasmet, festivalis pagerbia iškilią asmenybę. Vos po savaitės nuo festivalio pradžios bene žymiausiam dabarties lenkų kompozitoriu i Krzysztofui Pendereckui sukaks 80 metų. Sveikindami Maestro, festivalį pradedame jo kūrinius ir ypatingu Koncertu „Resurrection“ fortepijonui ir orkestouri. Linkiu nuostabios kelionės!“

Festivalio pradžios koncertą orkestras pradėjo K. Pendereckio „Čakona“ (skirta popiežiui Jonui Pauliui II atminti, ja 2005 m. papildytas „Lenkiškasis requiem“) ir Roberto Schumanno Simfonija Nr. 4 d-moll, op. 120. Antroje dalyje girdėjome Krzysztofą Pendereckio

Mūza Rubackytė ir Maximiano Valdesas

D. MATVEJEVO NUOTR.

Koncertą fortepijonui ir orkestriui „Resurrection“ („Prisikėlimas“), priemonantį 2001 m. rugpjūčio 11-osios teroro išvykius.

Susidarė išpūdis, kad pagrindinis dėmesys buvo nukreiptas į „Resurrection“ atliliką, nes „Čakona“ ir R. Schumanno Simfonija nuskambėjo tvarkingai, švariai, korektiškai, bet be ryškesnių emocinių proveržių. Orkestras pavyzdingai vykdė prityrusio dirigento norus.

Dirigentas Maximiano Valdesas įrodė savo meistriškumą ir puikiai vadavavo sudėtingo iliustratyvaus kūrinių atlilikui. Gimės Čilės sostinėje Santjage, M. Valdesas yra prityrės operos dirigentas, dirbęs daugelio šalių operos teatruose. Nuo 2008 m. jis tapo Puerto Riko simfoninio orkestro meno vadovu ir vyr. dirigentu, trejus metus jis yra Casalo festivalio Puerto Rike meno vadovas.

Idomiai sutapo, kad dieną prieš festivalį, lapkričio 15-ąją, Vilniaus

kongresų rūmuose vyko Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro koncertas pavadinimu „Romantiškas virtuozas Andrius Žlabys“. Abiejų koncertų programose buvo ir lenkų kompozitorių kūrinių (Fryderykas Chopinas, Krzysztofas Pendereckis), ir to paties laikotarpio autorių simfonijos: 15 d. – Franzo Schuberto Simfonija Nr. 9 C-dur, D. 944, „Didžioji“ (dirigavo Robertas Šervenikas), o 16 d. – Roberto Schumanno Simfonija Nr. 4 d-moll.

Pianistai, skambinę šiuose „grētimuose“ koncertuose su orkestru – A. Žlabys ir M. Rubackytė – yra ryškios, puikiai žinomos ir mėgstamos Lietuvoje ir pasaulyje, tačiau visiškai skirtinges asmenybės.

Atitinkamai kontrastingai skambėjo ir pianistų su orkestru atliekami kūrinių. Andrius Žlabys F. Chopino Koncerte fortepijonui su orkestru Nr. 2 f-moll, op. 21, kūrė švelniausią iausmą, meilės atmosferą, atrodė, jog aukštynbėse plevena

angelų sparnai, sklinda malonius aromatai. O siabingos K. Pendereckio „Resurrection“ grēsmės, žiaurumo skambesius, sklindančius iš didžiulio orkestro su sodria pučiamuju ir mušamuju instrumentų įvairove, pianistė M. Rubackytė padildė virtuožkais, energingais pliūpsniais. Kartais fortepijono garsams buvo sunku prasiskverbtai pro tirštą, garsiai ir bauginamai įtempai orkestro atliekamą muzikos audinių. Jautėsi, kad tai – grandiozinės simfonisto idėjos. Malonu buvo girdėti kontrastingus, šviesius bei tylius epizodus, kuriuose skaidriai ir spalvingai pianistės traktuojamus skambesius palydėdavo efektingi ir švelnūs mušamujų „blizgūčiai“. Nuotaikos kūrinyje keitėsi: nuo vyrausią gąsdinančių, tamsių ar atvirai agresyvių, meistriškai nuspalvinant orkestro instrumentų tembrais, iki pergalingo, iškilmingai džiugaus choralo gaudimo finale.

Lenkų kompozitoriai, pelnę pa-

saulio pripažinimą, taip pat nesugretinami visais atžvilgiais. Gausūs F. Chopino fortepijono kūriniai nemirtingi. Laiške draugui kompozitoriui prisipažino, kad Koncerto f-moll lėtoji dalis *Adagio* buvo inspiruota švelnių jausmų, kuriuos jis tuomet jautė Konstancijai Gladkowskai, Varšuvos konservatorijos dainavimo katedros studentei. K. Pendereckis – didis simfonistas, kuriantis šių dienų muzikine kalba, Koncertas fortepijonui – vienintelis šio žanro jo kūrinys. „Prisikėlimo“ idėja, pasak autoriaus, reikėtų suprasti platesniame, universaliaame kontekste. Jis kyla iš choralo, kuris vainikuoją kūrinių ir išreiškia simbolinę gyvenimo pergalę prieš mirtį. Ji reiškia tikėjimą, teikiantį paguodą. „Sukūruiu choralą iškart po tragedijos Niujorke. Tai buvo gryna žmogiškas gestas, pirmiausiai protesto prieš žiaurumą ženklas“, – yra sakęs kompozitorius.

Nepaprastai veikli, sumani Fortepijono festivalio vadovė Mūza Rubackytė, gasto liuojanti visuose žemynuose su rečitaliais, žymiausias pasaulio orkestrais, kamerinėmis programomis, išrašius daugiau kaip 20 kompaktinių plokštelių, pelenius įvairių apdovanojimų, aktyvi visuomeneninkė, kviečiama vadavauti meistriškumo kursams visame pasaulyje, puikiai atliko sudėtingo šiuolaikinio kūriniu „Resurrection“ fortepijono partiją, įrodydama savo, kaip atlikėjos, universalumą.

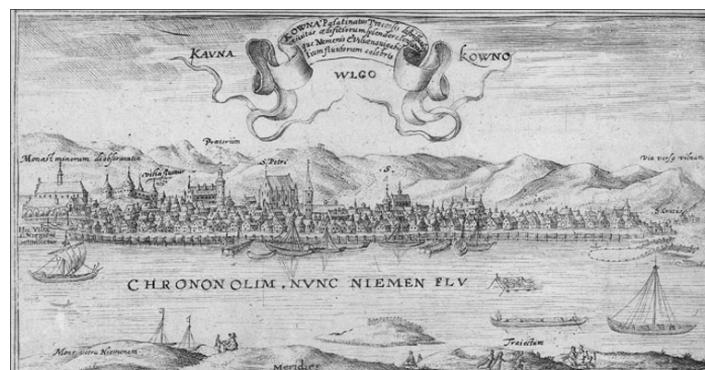
Palinkėkime ir kitoms „Mūzų palytėtos“ pianistėms įdomiai traktuoti pasirinktus kūrinius. Visą likusį lapkričio mėnesį nacionalinės filharmonijos salėje trijuose rečitaliuose bei baigiamajame konerte su orkestru savo meistriškumą demonstruos įvairių šalių ir kartu atlilikės: Čilės astrovė Edith Fischer, lietuviatė Guoda Gedvilaitė, bulgarė Plamena Mangova, turkė Giulia Onay.

še savas apeigų tradicijas ir lotynų kalbą.

Kintamosioms mišių dalims panaudotos i lietuvių kalbą išverstos psalmės. Lietuviškais tekstais kompozitorius apeliau i lietuvišką Bažnyčios bendruomenę, kuri jau 600 metų šioje šventovėje renkasi bendrai malda. Pagal kompozitoriaus sumėmą, bendruomenė, pasinaudodama iš anksto paruoštomis skrajutėmis, galės nesunkiai prisijungti prie giedančio choro.

Kūrins „Missa Pro Annis Sescentis Archicathedrae Basilicae Kaunensis“ pirmą kartą bus atliktas 2013 m. lapkričio 24 d. Kauno šv. Apaštalo Petro ir Povilo arkikatedroje bazilikoje 15 val. per šv. mišias, skirtas jubiliejinių metų pabaigai. Kūrinių atliks M.K. Čiurlionio menų mokyklos choras, kamerinis choras „Aidija“ (vad. Romualdas Gražinės), Lietuvos kamerinis orkestras, Jūratė Bundžaitė (vargonai). Dirigentas – Romualdas Gražinės.

GEDMINTĖ SAMSONAITĖ

Tomas Makovskis, Kauno miesto panorama (fragmentas). 1600 m.

itin dažnas reiškinys ir dažniausiai skirtas koncertiniam atlilikui.

Siekdamas prisijungti prie Kauno arkikatedros bazilikos jubiliejaus minėjimo, Kauno arkivyskupo metropolito Sigito Tamkevičiaus kvietimu kompozitorius Gintaras Samsonas sukūrė šiai progai dedikuotą kūrinių – „Missa Pro Annis Sescentis Archicathedrae Basilicae Kaunensis“ („Mišios už 600 Kauno arkikatedros bazilikos metų“), skirtą šios šventovės jubiliejaus paminėjimo iš-

kilmėms. G. Samsono Mišios pirmiausiai orientuotas į pradinę žanro paskirtį – skambėti apeigų metu.

Kūrinių kompozitorius siekė apmasyti šios šventovės 600 metų istorijos laikotarpį. G. Samsonas siūlo prisiminti reikšmingus įvykius, kuriuos liudija platinės katedros sie nos, svarbius žmones bei jų palikių ateities kartoms. Su Kauno katedra glaudžiai susijusios svarbios istorinės asmenybės, kaip Vytautas Didysis, Steponas Batoras, Jonas

Anonsai

Mišios Kauno bazilikai

2013-icijį Kauno šv. apaštalu Petro ir Povilo arkikatedrai bazilikai itin reikšmingi – šventovei sukanka 600 metų. Bažnyčia XV a. pradžioje funduota LDK kunigaikščio Vytauto Didžiojo ir jau minima 1413 metais. Daug lemtinų istorinių įvykių menanti bažnyčia yra svarbus istorinis bei religinis lietuvių tautos palikimas, dėl to ši sukaktis išin prasminga Lietuvos krikščioniškajai bendruomenei, bet ir visai tautai.

Mišių, kaip muzikinio žanro, dedikavimas specialiam svarbiams įvykiui ar progai buvo paplitusi praktika. Vakarų pasaulyje, kuriamė Bažnyčia buvo bendruomeninio gyvenimo šerdis. Mišios, skirtos popiežių inauguacijoms, karalių karūnavimui iškilmėms, reikšmingoms bažnytinėms šventėms buvo kuriamos nuolat. Šandien, kai Bažnyčia daugumos vakarienčių gyvenime užima tik simbolinę vietą, naujų mišių kūrimas nėra

Sobieskis, daugybė didžiuju Lietuvos rašytojų, poetų, kaip vyskupas Motiejus Valančius, prelatai Maiorinas ir Adomas Dambrauskas-Jakštės, menininkų, kaip Jonas Gotardas Berkhofas, Mykolas Elvyras Andriolis, Petras Kalpokas, Juozas Zikaras, kompozitorų, kaip Juozas Naujalis, Česlovas Sasnauskas, Juozas Grudis. Šiaisiai minimas vyskupo dr. Vincento Brizgio, kuris sovietų ir načių okupacijos metais buvo pagrindinis Lietuvos bažnyčios hierarchų atlitas, sprendęs aktualius Bažnyčios teisių varžymo, žydų gelbėjimo reikalus, 110 metų jubiliejų.

Kūrinių yra skirtas atlitti vaikų ir mišriam chorams, styginių orkestrui bei vargonams. Penkios nekintamostiesi mišių dalys parašytos lotyniškais liturginių tekstais. Pasirinkdamas neverstus lotyniškus pagrindinių mišių dalių tekstus kompozitorius pirmenybė teikė gilioms krikščionių Bažnyčios tradicijoms, prisimindamas laikotarpį prieš 600 metų, kai i Lietuvą atėjusi krikščionybė atsine-

Nors ir prasilenkėme laike

Žibuntas Mikšys (1923–2013)

Redakcijoje saugomas pluoštelis Žibunto Mikšio laiškų staiga virto archyvine medžiaga. Tačiau šis menininkas yra pats tikriausias įrodymas, kad surasti bičiulį galima per kūrybą, taip niekad ir nesusitikus. Atrodė, kad susikerta per daug taikų, susiseja per daug jungčių ir su-sidūrimas bus neįšvengiamas. Galėjau lengvai tai įsivaizduoti. Mūsų mažame Vilniuje vis susitinku su bent keliais žmonėmis, kuriems jis parašydavo, paskambindavo; esu girdėjusi ne vieną istoriją apie apsilankymą jo kultūriniais sluoksniais apauginuose namuose Paryžiuje. Žinodama tai, vis teiraudavausi, kaip jam sekasi, gal net labiau – ką jis sakė, manė, kada vėl bus galima pamatyti jo kūrybos, nes parodomis žiūrovų nelepinio. O jo kūryba tikrai verta daug daugiau dėmesio, nei kai kurių šiuo metu propaguojamų išeinių. Ilgaičiai Mikšys, niekada, jo

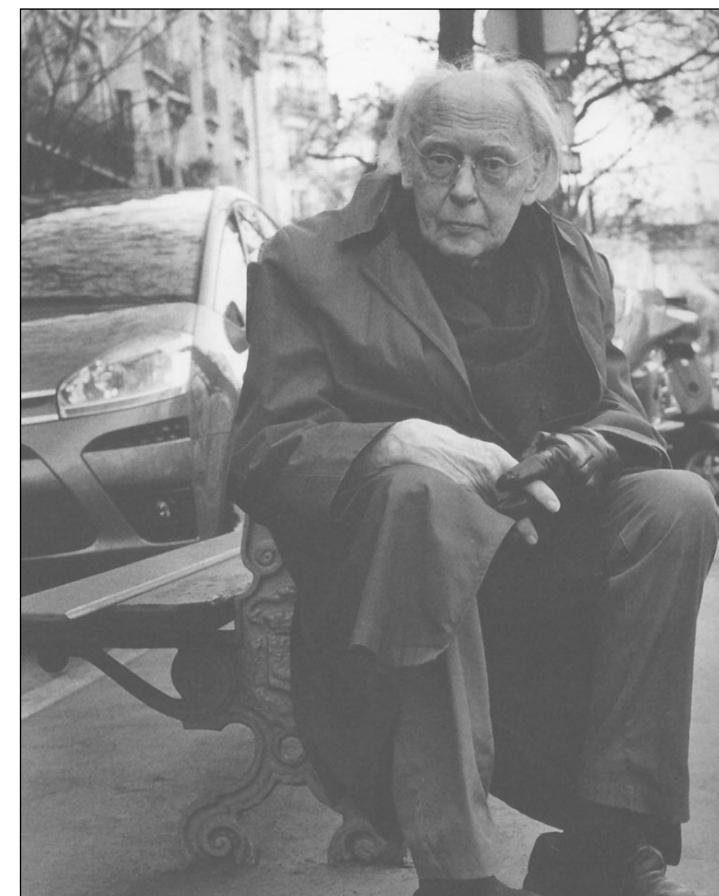
supratimu, nebuvięs išciviu, virtos tarsi bendru pažistamu, kuris turi ryškų pavidalą, kurio poziciją lyg ir gali nuspėti, nors ne mažiau džiugino jo sugebėjimas nustebinti, pasakyti taip tiesiai ir originaliai, kad net katarsiškai žagtelį. Nes ir pati taip galvoji, tik nebuvo suformulavusi. Iš trečių lūpų žinau, kad keilos mano rašytos mintys jį irgi yra pradžiuginios, todėl abipusė simpatija neliko vien įsivaizduojama, nors esu tikra, kad anksčiau ar vėliau su kokia nors netikslia detale būčiau ir aš užkluvusi. Bendravusieji su Mikšiu mini, kad karšto temperamento perfekcionistui susierzinti buvo praktiskai pareiga.

Jo nekankino baimė kam nors ne-patiki. O kultūros ir netolimos, jo nugyventos istorijos temomis buvo ypač reiklus, aštrus ir bekompromisis. Susumavus laiškus, jo grafika ir pabirus prisiminimus, mano akimis,

Žibunto Mikšio jėga yra paradoxas – keista priešybų dermė: regis, kad tai buvo ypač aktyviai bendraujantis, tačiau beveik radikalus intraversas, vienas mandagiausiu, iš man pažistamu, akiplėšu (akcentuojant drąsą arba pareigą nuomonę sakyti tiesiai) ir intelektualiai, konceptualiai, net tarpdiscipliniškais metodais veikęs modernistas.

Susidariau ispūdį, kad Mikši labiausiai domino intelektualinis ryšys. Tiksliau – noras būti tiksliai suprastam ir parodyti, kad kito mintis jį pasiekė. Todėl nepatingėdavo brūkštelti atvirlaiškio, kad paaiškinę vieną ar kitą sąvoką arba vien noredamas padėkoti, išreikšti pagarbą ar paklausti adreso visai nepažystamo žmogaus, kuriam ketino parašyti kelis žodžius apie patikusią knygą ir ar eileraštį. Jis suprato, kokia galina varomoji jėga yra atsakas.

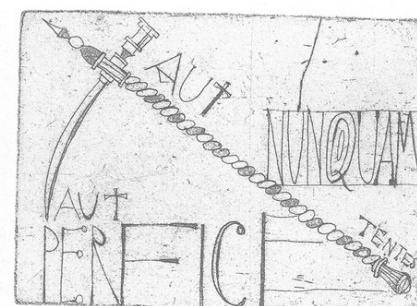
Šią vasarą pasirodžiusi knyga „Žibuntas Mikšys“ (sudarytoja ir teksto autorė Erika Grigoravičienė, knygos dailininkas Jokūbas Javockis, Dailininkų sąjungos leidykla art-seria, 2013) leido išsamiau susipažinti su svarbesniais dailininkų kūrinių, kūrybinės biografijos posūkių ir turėjo prisiesti prie 90-ojo Mikšio jubiliejaus žymėjimo. Pritrūko mėnesio. Tačiau vargu ar skaičiai dabar kam nors rūpi, svarbu, kad neliko neužbaigtų darbų – kad jo originalus mąstymas tapo pasiekiamas didesnei auditorijai, kad dar kas nors, vartydamas grafikos, kurią reikia skaityti visomis justėmis, reprodukcijas galės atrasti svarbū

R. PIGAGAITĖS NUOTR.

„bičiuli“, nors ir prasilenkės su juo laike. Viliuosi, kad leidinys taps aksitinu giliau pasidomėti Žibunto Mikšio „užklasine“ veikla, kurią galima įvardinti performatyviu pašto menu arba individualia intelektualinio ugdymo(si) tinkloveika; kad įvertins jo konceptualų požiūrį į tekstą, vaizdo ir garso santykį (atsiskleidusį dar 6-ajame XX a. dešimtmetyje!), vaizdo kaip teksto ir teksto kaip vaizdo naudojimą ir ištirs jo kruopščiai puoselėtą intelektualinį pasaulį su atidžiai atrinktais herojais ir labai konkretiems pastabomis tobulejimiui. Jo palikimas gali būti interpretuojamas ir kaip iškalbingas epochos atspindys, ir kaip visiškai unikalios, su niekuo nesupainiojamos asmenybės pasirodymas.

MONIKA KRIKŠTOPAITYTĖ

Žibuntas Mikšys, „Niekada nebandyk arba gerai įvykdyk“. 1963 m.

Ko Giniotis moko teatro kritikus

„Atviro rato“ spektaklis „Meilė trims apelsinams“

Aušra Kaminskaitė

Prieš keletą metų vienas LMTA studentų kursas turėjo galimybę dalyvauti *commedia dell'arte* seminare, kurį vedė Milano teatro akademijos dėstytojas. Viena jaunųjų aktorių tada pasakė, kad dirbtų buvo nepaprastai sunku, nes teko daryti tai, ko akademijos paskaitose daryti neleidžiamą – rodyti, perspausti, juokinti... Lietuvoje su šiuo žanru aktoriams, o juo labiau žiūrovams, susidurti beveik netenka. Todėl labai džiugina Aido Giniočio gebėjimas skonigai statyti Carlo Gozzi pjese – prieš savaitę „Menų spaustuvėje“ pristatyta „Meilė trims apelsinams“ yra jau trečioji (po „Kataliaus elnio“ ir „Princesės Turandot“). Tačiau svarbiausia čia pasirodė esanti ne *commedia dell'arte*, bet Aido Giniočio pozicija Lietuvos teatro atžvilgiu, kurią jis išsakė „prisidengdamas“ Gozzi pjese.

Keičiausiai spektaklyje turėjo jaustis teatro kritikai, per begalę citatų turbūt vargai galėję matyti, kas būdinga būtent „Meilė trims apelsinams“. Žinoma, netikėtas pats spek-

taklio principas – istorija (apie juoktis nemokėjusi princą, įžeidus burtininkę ir užkerėtą įsimylėti tris apelsinus) pasakoja beveik kick-vieną sceną interpretuojant kaip konkrečių Lietuvos spektaklių parodią. Spektaklis išskirkia ir pačiu žanru, kurio be Aido Giniočio dabar niekas nesiima statyti. Taip pat paprastumu ir atvira kritika, o to teatralai ypač bijo ir netgi vengia tiek viešumoje, tiek bendraudami tarpusavyje.

Paprastumo ilgesys turbūt yra vienos ryškiausiu spektaklio motyvą. Todėl dažnai klūna teatro kritikams – šios profesijos situaciją įvardinčiau kaip vieną svarbiausią Giniočio nepasitenkinimo objektą. Iš tiesų diduma kritikams skirtos kritikos, žeriāmos aktorių (ypač teatrolege vaidinančios Aldonos Vilutytės), nėra iš pirmo laužta. Vienas tiksliųjų pastebėjimų – kritikai linkę kalbėti ir rašyti tekstus naudodami tokias sąvokas ir tarptautinius žodžius, kurių dažnas klausantysis ar skaitantysis nesupranta, tad kyla amžinas klausimas, kam to reikia. O kritikai įsitikinę, kad protingai skambančios frazės reikalingos profesijos presti-

žui palaikyti. Kitas dalykas – kritikų pozicija kalbant apie paprastesnės, nemetaforinės raiškos spektaklius. Jie dažnai skundžiasi spektaklių seklumu, tuo, kaip akivaizdžiai viskas pasakoma ir nebéra apie ką rašyti. Todėl labai taikliai po vieno iš aktorių šūksnio – „jūs, kritikai, sėdit spektakliuose ir tik ieškot visur prasmių ir metaforų“ – nuskamba tyli (improvizuota?) Aldonos Vilutytės vaidinamos kritikės replika: „O tai ką veikt?“ Tikėtina, kad vienos iš Giniočio tikslų, įterpiant į spektaklį daugybę kontekstų ir scenų iš kitų spektaklių, būtent ir buvo „pademonstruoti“ kritikams darbą, kuriame jie turėtų ką veikti – galvoti, ką, kur ir kada matė. Kritika kritikų atžvilgiu spektaklyje labai taikli, bet jau daugybę kartų girdėta ir nesuprasta, tad kažin ar galima tikėtis, kad kuris nors panorės keistis.

Kritikų linijos kulminacija tampa tai garsesnis, tai tylesnis Aldonos Vilutytės bumbėjimas žiūrovų salėje. Čia ilgaičiai prasideda tiesioginis aktorių ir kritikės konfliktas, kuriame, deja, pametama ironija – aktoriai, rengis, iš tiesų pradeda skūstis, kaip

juos skaudina kritikai. Galbūt dėl to, kad ir čia viskas yra girdėta, tai skambia nuobodžiai ir net kiek apgailėtinai. Idomiausias dalykas šioje scenoje yra tai, kad parodoma, kaip iš tiesų lengva sužavėti ir valdyti žiūrovą, kai esi aktorius ar tiesiog rodaissi scenoje – Triufaldinas (Vaidotas Žitkus) primoko publiką ploti po kiekvieno aktorių argumento ir švilti po kiekvieno kritikės argumento – žiūrovai viską patenkinti vykdo. Paaiškėja du dalykai: kritikų nuomonė niekam neįdomi, o dažnas žiūrovai pats nemasto.

Nors pastabos minėtoje scenoje vienareikšmiškai reiškiamos kritikų atžvilgiu, čia, kaip ir visame spektaklyje, atskleidžia nesibaigiantis chaosas teatro pasaulyje, kylančis iš žmonių nesusirenkėjimo, tiksliau – susirūpinimo skirtingais dalykais. Jau studijų metais prasidedantis nesusirenkėjimas tarp studentų ir dėstytojų, konfliktai tarp teatro kūrėjų ir kritikų, tarp skirtinių teatrų priklausančių aktorių, tarp režisierų, galų gale tarp teatro ir publikos (išskyrus tuos atvejus, kai vieni kitiems pataikauja) – ir tai dar

ne visi teatralų susipriešinimai. Net ir tas pačias spektaklio „Meilė trims apelsinams“ teatrinei situacijai suvokiame ir vertiname visiškai skirtingai, pagal sau priimtino teatro modelį.

Reikėtų džiaugtis, kad „Meilė trims apelsinams“ yra vienas iš nedaugelių spektaklių apie labai konkretias šiandien egzistuojančias problemas, o ne apie amžinias vertėbes. Tačiau čia orientuojamasi į gana siaurą publiką – teatro bendruomenę. Tikrai nežinau, kuo šis spektaklis galėtų patraukti eilinius žiūrovus, juk istorija čia paremta prasta pasaka, o dažno žiūrovo kultūrinis kontekstas tikrai nėra toks, kad žmogus suprastų, iš ko čia juoktis aktoriams lakstant pirmyn ir atgal po sceną skambant Zdenko Fibicho „Poemai“. Netgi atpažįstamos scenos dažnai prailgsta, o tai, kas nesusiję su teatriniu kontekstu, „nusodina“ spektaklį.

Neprieštaraučiai tiems, kurie paaiškėtų, kad šis tekstas yra ne tiek apie spektaklį, kiek apie teatro kritiką. Tačiau jei teatralai kuria publikai spektaklius apie teatrą, tai ir kritikai gali rašyti teatralams apie kritiką.

Benamiai vaizdai

Kęstučio Grigaliūno ir Agnės Narušytės paroda VDA galerijoje „Artifex“

Monika Krikštopaitė

Sužinojus apie parodą „Vaizdų archyvas. Sąsiuvinis Nr. 1“ kilo klausimas – ką dar galima padaryti su sovietmečio represinių žinybų bylų archyvais? O jau po parodos – kaip atsakyti į aritmetinę progresiją bėsidauginančius klausimus? Dauguma jų emociiniai arba antropologiniai – ką mums reiškia vaizdas, kaip jisai veikia, kaip tam daro įtaką kontekstas, žvelgiantysis, kokia proporcija fotografija susijusi su mirtimi, o kokia – su gyvenimu, kada, kodel... Kęstutis Grigaliūnas, pasitelkės fotografijoje bespecializuojančią menotyrininkę Agnę Narušytę, ir vėl grybštelių paširdžius.

Ankstesnėse, nuo 2009 m. kuriamose instaliacijose, kurias galima įvardinti kaip „Mirties dienoraščių“ seriją, Grigaliūnas suvokėjų veikė kone fiziskai – išskleisdamas reiškinio apimtis: tūkstančiai akių ir likimų dengė milžiniškas Šiuolaikinio meno centro sienas (2010), lyg skalbiniai tirštai sudžiauti gyvenimai vertė nerimastingai žingsniuoti Vilniaus grafikos meno centro salėmis (2011), stengiantis suvokti nuo represijų nukentėjusių skaičių ir negalimybę aprėpti skausmo, baimės, praradimo dydį. Kitą kartą (Pamėkalnio galerijoje, 2011) formuluotas artimųjų atskyrimas ir beviltiškas il-

gesys, kankinimas nežinomybe. Buvo dar kelios „Mirties dienoraščių“ temos emanacijos, svarbiausios jų – knygų pavidių: „Pirmojoje knygoje publikuoti 944 pirmosios sovietų okupacijos metu nukankintų, išvežtų į lagerius ir sušaudytų žmonių bei pasipriešinimo dalyvių portretai, trumpos biografijos ir piirstų atspaudai. Antrojoje – baudžiamosiose bylose rasti 1939–1943 m. suimtų 5513 asmenų 8725 portretai. Trečiojoje – 2011 m. menininko sukurtų instaliacijų bei represuotų Lietuvos karininkų šeimų fotografijos.“ (Agnė Narušytė).

O kas šiek? Įvardijus didžiausias nuodėmes – trėmimus, kankinimus, išskyrimus ir kitas sovietinio režimo mums „dovanotas“ pažemėjimo formas, – pasirodo, liko šūsnys nuotraukų, su kuriomis nežinia ką daryti, jas kick sunkiau klasifikuoti. Formaliai šios parodos medžiaga – nuotraukos iš 1940–1941 m. pradėtų NKVD (Vidaus reikalų liudties komisariatas) baudžiamųjų bylų, tačiau jose užfiksuotas laikotarpis įvairuoja.

Tai daugiausiai metų iki okupacijos vaizdai, turėję vietą tarp žmonių asmeninių daiktų, snaudę šeimos albumuose, rymoje ant palangių ir panaišai. Visai lyg žmonės, vaizdai buvo suimiti ir apžiūrėti kitais tikslais, kitu būdu, kaip Agnė Narušytė rašo, „enkavedisto, kankintojo žvilgsniu“,

Ekspozicijos fragmentas

J. LAPENIO NUOTRAUKOS

kuris vaizdą skaitė kaip tekstą ir ieškojo tame, už ko galima užsikabinti.

Be formalų panašumų (mégėjiski reportažai, studijiniai portretai ir pan.), nuotraukas jungia tik tai, kad jų savininkai buvo režimo persekiomi, tačiau nuotraukose vaizduojamas gyvenimas, tokios niūrios atcities dar nenumanant. Tik mes žinom ir, kaip Agnė tiksliai pasakė, mus tai pastato į jų vietą. Juk ir mes nežinome, kokia mūsų ateitis. Inertišku nuotraukai tapatinimosi ei-ga užstringa, suveikia kaip bloga lemantis burtas. Taip grybšteliama už baimės stygų, kad norisi atsitrauki. Užmiršti. Tačiau, jei sušaudomų žmonių nuotraukoje jie amžinai bus prieš sušaudymą, amžinai (kiek tveria vaizdas) bus išsigandę, gal tarpukario gyvenimas, šimtai jaunybių, meilių ir idilių irgi bus amžinai?

Jei suskliaudžiame žinojimą apie tai, kas nuotraukų veikėjus ištiko vėliau, atsiveria kitas suvokimo lygmuo – pavadininkė jų teoriniu. Juk yra daugybė jau mirusiu žmonių nuotraukų telkinių. Paveldėti albumai su seneliai draugų, bendradarbių atvaizdais, o gal net visai nepažintų žmonių užsiliuk archyvai. Ju néra kur dėti, néra ką su jais daryti, – išmesti? Čia paaiškėja, kad fotografija susijusi ne tik su mirtimi, bet ir su gyvenimu, nes nuotraukos su žmogaus atvaizdu išmetimas lyg ir turi žudymo prieskonį. Šia prasme

prietarungumas niekur nedinga. Ką jau kalbėti apie baimę nepastebėti kokios nors Vivian Maier ar ko nors, ką sunaikinus istorikas išbalbtu. Ir Grigaliūnas, ir Narušytė, bent jau kalbėdami per atidarymą, nuotraukas tapatino su joc užfiksuočiai žmonėmis. Kalbiname lygmenyje nuotraukos yra „tie žmonės“. Ką mums su jais daryti?

Savo tekste šalia nuotraukų Agnė tarsi mágina su taís „jais“ susipažinti: apžiūri aplinką, veidus, spėlioja, kokia jų istorija. Po to visai nelinksmai susizgrimbama esanti enkavedisto pozicijoje, jis juk irgi bandė perskaityti gyvenimus iš tu pačių vaizdų. Ir dar tos bylos... Ju parodoje néra, bet Agnė, susidomėjusi, kaip veikia tas „kankintojo žvilgsnis“ – kur žiūri, ko ieško, ką randa, – tekste vis atsiverčia tai vieną, tai kitą kaltinimo protokolą. Žiūrėdama ir var-

tydama bylas aptinka, kad kaltės įrodymu gali virsti bet kas, kad ir trumpikiu juostelė ar prašmatnus automobilis. Kitaip tariant, vaizdai kaltės gaminimui buvo ne naudojami, o išnaudojami, lygiai kaip ir žmonės. Aš ir pati vėl nuotraukas palyginau su žmonėmis.

Grigaliūnas ne tik rodo nuotraukas, jis jas paverčia suvenyrais – kibais mažais paveikslėliais, kurie limpa prie metalinių paviršių, tokius žmonės par(s)veža iš kelionių. Išiglinus – tai irgi deportuoti vaizdai, tik kad didžioji dalis tik tam ir „gi-

mę“. „Magnetukus“ autorius leidžia išsinešti, bet su viena sąlyga – lankytojas turi juos aprašyti. Sumanymas gana mišlingas, tačiau aišku viena – vaizdas čia verčiamas tekstu. Ar įžodinę juos geriau suprasime? Skirsimė jiems laiko? O gal čia svarbu benamiams vaizdams surasti naujus namus, būti infiltruotiems į kitų žmonių atmintį?

Tuomet vaizdai turi šansų igyti naują kontekstą, gyvą atminties saugotojų tik pagal patrauklumo kriterijų. Šiuo požiūriu Grigaliūnas sumanymas prieštarauja Narušytės minčiai: „O bartiškojo punctum sužeidimas čia irgi specifinis – kokios nors detalių nukeltas į savo vaikystės prisiminimus žiūrovas tegali susigerti, nes tai būtų tik egoistinis mėgavimasis kito kančios saskaita.“ Manyciau, kad punctum – iš subjektivaus žiūréjimo kylantis dūris – dažnai ignoruoja daug žinojimų. Bartiškasis punctum kartais absolūciai nehumaniskas, nes kyla iš individualios pasamonės. Bet tol, kol vaizdai yra parodoje su šiuo niūriu kontekstu, sutinku – žinojimas, kad tai – gyvenmai „pricē audra“, laimi. Kitame kontekste keičiasi ir vaizdo poveikis, reiksmės.

Išsirinkau dvi nuotraukas-jnames. Vienoje ju tolumoje į bangas bėga mauduoliai, tik vėliau išsiūrejusi supratau, kad jie visi kažkodel nuogi. Kareiviai? Nudistai? Antroje – iš lauko fotograuojamas balkonas, dvių kadrų fragmentai. Čia galėjau pajusti enkavedisto sekantį žvilgsnį, bet ir vėl – veidai labai neryškūs. Nei pirmoje, nei antroje nuotraukoje vaizdas neišduoda jokio konkretaus žmogaus. Jie prasprūsta. Dabar manau, kad greičiausiai čia pasidarbavo pasamonė – išsirinkau nematomus atvaizdus. O mirusiu žvilgsniai vis dėlto man per daug gyvi.

Paroda veikia iki lapkričio 23 d.
Galerija „Artifex“ (Gaono g. 1, Vilnius)
Dirba antradieniais–penktadieniais
12–18 val., šeštadieniais 12–17 val.

Langai į Paryžių

Aušros Lisauskienės „Erdvės raidės“ Prancūzų instituto parodų salėje

Asta Jackutė

Kelionės žavi ne galutiniu tikslu, o keliautojo būseną. Dėl kristalizuotos, ryškios būties blykstės, kurios patyrimus nagrinėjo Alfonsas Lingis ir Aleida Assman, beldžiaus tūkstančius kilometrus siekdamis atsinaujinti, atgyni. Atviras, transitinis, patekęs į „pauze“ tampi tuomet, kai lokalioje vietoje, lokaliu laiku susikonstruota tapatybė, akistatoje su kitoniškumu lyg spalvoti kaleidoskopu stikliukai pabiruosi į šalis, iš naujo perkuria viską, ką iki tol matei, patyre, kuo buvai.

Grafikos dizainerė Aušra Lisauskienė, ketvirtą personalinę parodą „Erdvės raidės“ atidariusi Prancūzų instituto parodų salėje, savo darbais būtent apie tokią keliautojo būseną ir kalba. Eksponuojami kūriniai, gime per stažuotę Paryžiuje, žadina smalsumą – iš pirmo žvilgsnio darbai primena individualizuotus kelionių žemėlapius, užrašų knygelės, dienoraščius – labai asmeniškus, bet kartu atvirus ir kiek veidrodiškus.

Lengvas, besvoris darbas „Rūdys“ išsaugo monumentalumą, jo kūnas susiūtas, dailiomis klostėmis suguldytas iš senų, perskaitytu pa-

ryžietiškų laikraščių. Užteptas, užlietas dažu sluoksniu, laisvai nužymėtas pabirais ženklais. Darbas vibrusoja, plazda lyg besileidžianti teatro uždanga. „Rūdžių“ paviršius švelnus, vietomis net slidus – juodas dažas probėgsmis užteptas vėsiu sidabru, padrikai nutašytais kaitrios ochros lašeliais. Kūrinys spindi, traukia į save žiūrovą tarsi į tankiai suauštą užuolaidą atsimušantys nepažistamo miesto atspindžiai.

Kitas įdomus kūrinys „Kvapas ir skonis“ – daugiau kaip dvidešimt taisyklingų, keturkampių medžio plokštelių, akių lygyje dviem eilėm

sukabintų ant baltos sienos. Delno dydžio darbeliai lyg senovinės ikonėlės, keliskart perpieštos, pertaptos, sukaupusios pulsuojančios energijos, persidengiančios kintančios spalvos, ornamento jėga. Migrančių, prislopintų spalvų sluoksniai protarpais pragrandyti, pravalyti ir vėl užloti jau kitos spalvos dažu – aukšiniu, sidabruku ar prislopintu raudoniu. Darbai neįkyrai pažymėti raidėmis, simboliais – pilni informacinių murmesio, išreikšto per kalinėnių ženklu kaitą – tai išnyrima, tai pasislėpimą. Idomu tai, kad „Kvapas ir skonis“ sklidinas erdvės. Toji

erdvė – gili, tyli, talpi. Nors kūriniai pilni fragmentuotų emocinių atspalvių, kartu jie alsuoja visiška laisve. Ilgiau į juos žiūrint, tarsi atitruksta nuo sienos ir levituojas erdvėje. Galop, ijdėmiai apžiūrinčiant darbus, gali pajauti ir vyraujančios spalvų paletės kvapą – šiltos ambros, jauنو raudono vyno ir perregimo tabako dūmo mišinį. „Kvapas ir skonis“ išlaiko ir juodo dirvožemio, kelio dulkių pėdsakų grubumą – darbai grūdėti, prisodrinti netolygaus po-

NUKELTA | 7 PSL.

Algimantas Kezys yra manieristas

Paroda „Architektonika“ galerijoje „Kunstkamera“

Vidas Poškus

Žinoma, kad Algimantas Kezys nėra joks manieristas ir šio teksto antraštė tėra pigi provokacija, kurios vienintelis tikslas – atkreipti žūrovą į skaitytųjų dėmesį, pabandyti priversti juos susimastyti ir pagalvoti, į kokią vietą, kurioje lentynoje lietuviškos fotografijos saugyklose dėtinės iškailus ir žinomo fotografo palikimas.

Kezys nėra, negali būti manieristas, ypač lyginant jo produkciją su visu lietuviškos fotografijos lobynu ar bent jo gausia kokybine visuma, su vadinaujo „brendu“, ta vizitine kortele, firminiu ženklu – požymiais, kurių aprašomas, apibūdinamas, suvokiamas tautinio fotomeno auksu fondas. Palyginkime Kezį su bet kuriuo Vilniaus ar Kauno (ir kitų miestų) klasikais, tokiais skirtingais ir kartu šiek tiek panašiais (vis dėlto sovietmetis unifikavavo) – Algimantu Aleksandravičiumi, Romualdu Augūnu, Alfonsu Budvyčiu, Vitalijumi Butyrinu, Rimantu Dichavičiumi, Vitu Luckumi, Aleksandru Macijausku, Romualdu Požerskiu, Romualdu Rakauskui. Tai šie yra manieringi (aišku, būtina pabrėžti, kad manieringas tikrai nereiškia „blogas“ ar „geras“), o Kezys – klasiškai akademiskas!

Tai pirmieji, puoselėdami literatūriskumą, mėgsta daugybę iliustratyvių detalių, o Kezys yra aspektiskai pilnavertiškas. Jis neprideda daugiau nei reikia. Jo kompozicijose yra nei per daug, nei per mažai – išėmus bent menkiausią detalę, bent mažiausią fragmentą, viskas grūtū ir subyretū į beformį chaosą.

Nors, beje, reikia pasakyti, jog kai kurias atvejas – konkrečiai tuomet, kai kompozicijose pasirodo žmonių, bet ne šiaip žmonių, paverstų architektoniniai ženklaši, mastelio atribus, o jaučiančių būtybių (pavyzdžiu, 1965-ųjų kadras „Belaukiant autobuso, Garfido aveniu“, kuriamo net fiziškai galima pajauti nuo

Algimantas Kezys, „Čikagos struktūrų atspindžiai Merchandise lange“. 1994 m.

šlapdribos ir pagelo besigūžančios pagyvenusios damos drebuli), tuo met Kezys virsta beveik tipišku lietuviškos „sovietinės“ fotografijos atstovu su visais tais paradoxų pomėgiais ir nuobodžios banalybės apologizavimu, tačiau svarbiausia – žmogaus vidinio gyvenimo amžinumu.

Bet tai daugiau išimtis, o ne norma. Dažniausia žmonės Kezio nuotraukose atlieka panašią funkciją, kokia vaidina stafažinės figūrėlės architektūrinio maketuose, – jie parodo tikrajį dydį. Mažyčiai, anominiški, beveidžiai (tikraja ir perkeltine šio žodžio prasmėmis) individai išstirpsčia begalinę urbanistinėje erdvėje (išsidriekusioje kur kas placiame, nei leidžia stačiakampis pozityvo ar negatyvo formatas). Regisi, kad fotografo kamera slankioja tuščiomis, tyliomis, keisto sapno būsenoje paskendusių miestų, tiksliau – ribų neturinčio megapolis gatvėmis, autostradomis ir aveniu, tartum koks robotas ieškodama tų pačių žmonių ir nematydama jų tarp kū-

nus groteskiškai išskraipančių šviesų bei šešelių. Jie (šviesos ir šešeliai) savo mîrguliaivimui regisi kur kas gyvesni už pačius žmones.

Turbūt nereikia nė ginčytis su Simona Makseliene, pranešime spaudai teigiančia, kad „pasaulinės fotografijos istorijos mastu Kezys, be abejų, nėra vienišas, o tampa tam tikros, būtent – formalistinės fotografijos tradicijos plėtototoj.“ Kezys iš tiesų yra formalistas Nr. 1 ar *par excellence*. Jis fotografuoja vardan formas, formai ir pasitelkdamas pačią formą kaip išraišką.

Šią aksiomą tegalima papildyti tokiai punktais: taip, bûdamas formalistas, Kezys fotografuoja kaip kuo tikriausias antinatūralistas bei antiklasicistas (čia prieistaraujame patys sau, tiksliau – antrajai šio teksto pastrapai, tačiau klasiškai akademiskas autorius tampa tik lyginant jį su atitinkamu kontekstu, kitokia mokykla bei požiūriu). Bûdamas toks, perfracuojant Rudolfą Wittkowerį, fotomenininkas ir yra kuo tikriausias manieristas – t.y. jis

kuria savitą, specifinį, stereotipinėmis formulėmis pagrįstą žiūrėjimo ir fotografavimo stilis – manierą.

Manierizmą Kezio fotografijoje galima suvokti ir labai tiesmukai – pagal fotografuojamus objektus. Vis dėlto manieringuo dozė gana stipri jo užfiksuojuose statiniuose – geležinėse Eifelio bokšto konstrukcijose, spiraliniame *Rookery* pastato laiptų vingyje ar 1969 metais aukščiausiu daugiaubčiu buvusio Čikagos dangoraižio *Lake Point Tower* sienų linkyje. Manieringos atrodo ir atskirai, į kadrą nuolat, beveik ikyriai lenkančios architektūrinės ir inžinerinės detalės – kesonai, kronsteinai, balkonai, estakados. Jų geometriizuotos formos gyvena savu, imantiniu ritmu. Lyg kokios sraigės ar moliuskai.

Šioje vietoje ranka pati siekia nurašyti apibendrinant Wittkowerio sakini – ne, ne apie Kezį, o apie itališką manierizmą: „Atlikimo virtuozišumas, efektingai pertektos paviršių ypatybės saveikauja su kompozicinė decentralizacija bei erdviniu, taip pat spalvinu sudėtingumu; todėl nenuostabu, kad sąmoningai sukurtos dviprasmybės fiziologiskai ir psichologiskai apgauna stebintį.“ Vis dėlto panašu, kad iš konteksto išimtas teiginys kuo taikliausiai apibrėžia esminės Kezio fotografijos ypatybes.

Pirma, Kezio nuotraukos atlirkos virtuoziškai. Ir, dar pridurčiau, labai elegantiškai. Atrodo, kad pats kameros mygtukas spaudinėjosi, nereikalaudamas nei fizinių, nei protinių fotografo pastangų.

Antra, Kezio nuotraukose nuolat egzistuoja apgaulės, mîsles ir mirazo elementas. Žinoma, optinė percepcija visuomet buvo bet kurios vaizdinio meno rûšies priemonė ir tikslas. Tačiau Kezys vaizduojamą urbanistinę aplinką yra redukuavęs iki gryno, pirminio pavidalio. Jo kompozicijose veikia abstrakčiomis formomis paverstos šviesos ir šešeliai, jie saveikauja vienas su kitu pagal kontrasto logikos principus (ta-

pyboje tai bûtu vadinama optiniu menu). Kaip tik tai, o dar ir beveik maniakiškas fragmentavimas kuria intrigą, kuo tikriausią mîslep (tieki vizualia, tieki literatūrine prasmėmis), verčiančią žūrovą sutrikti ir susimastyti – o kas yra ten, už kadro? Na, kas gi ten viską organizuoja?

Nekyla net mintis, kad Kezys, pa-naišai kaip koks Henri Cartier-Bressonas, nieko nerežisuoją ir nesimiliuoja. Tačiau decentralizuotas, asimetriškos jo fotografijų kompozicijos sudaro rebusu išpûdij. Net ne labai aišku, kas kuria tas šaradas – pavadinkime jų kûrėją Miestu arba toje urbanistinėje aplinkoje savaime, spontaniškai ir visiškai neplanuotai, tačiau pasikartojančiai susiformuojančiomis situacijomis. Fotografas čia veikia tik kaip ezoterinis medius tarp to, kas vyksta, ir to, kas pamatoma bei suvokiama. Jis nekomenuoja, jis, lyg modernių laikų orakulas, fiksuoja ir kuria mîsles. O tai ir yra kuo tikriausias manierizmas.

Paroda veikia iki gruodžio 2 d.

Galerija „Kunstkamera“

(Ligoninės g. 4, Vilnius)

Dirba antradieniais–penktadieniais 10–18 val., šeštadieniais 12–16 val.

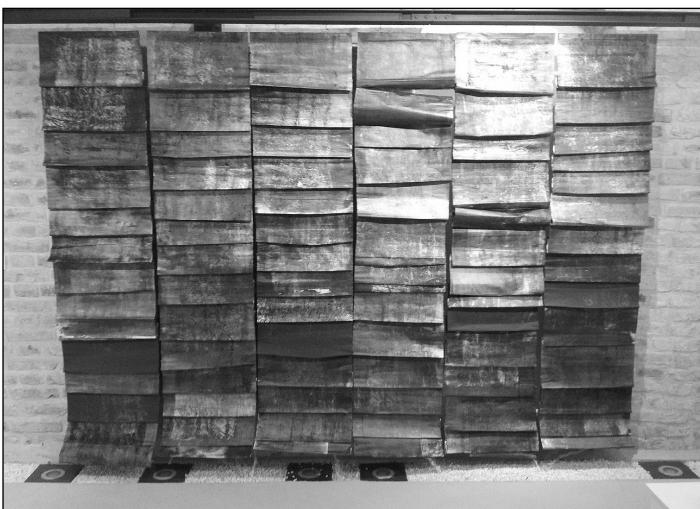

Algimantas Kezys, „St. Loise arkos“, JAV. 1969–1990 m.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

tėpio, skaudaus spalvos, raidės rėžio, grublėtos faktūros.

„Paryžius XXX“ – koncentruotas, didelio formato, rémais ir stiklais nuo žūrovo atributas triptikas. Jis neprovokuja žūrovo bendrauti, net neprašo per daug dėmesio, nes pats yra supresuota ir išbaigtą komunikaciją. Tai žiūrintysis turi kalbinti kûrinius – įsižiūrėti, įsi-klausyti. Tik tuomet pamatai, kad tamsūs darbų paviršiai čia tai išblėsta, tai labiau ryškėja, yra nelygūs, faktūriški, pripildyti linijų lūžių, storesnių ir plonesnių sluošnių persikeitim, klijavimo, lankstumo, kintančios vidinės dinamikos. Apima keista bûseną, kai iš pirmo žvilgsnio tamsūs, „nematomi“, nekalbūs darbai pradeda aktyviai veikti žūrovą. Kûrinii veikimas kaip ir tamsumas vėlgi yra daugiasluoksnis – pilnas

Aušra Lisauskienė, „Rūdys“. 2013 m.

skirtingų atspalvių variacijų, emociinių blyksnių, transformuotų į spalvą nuo šalto šlapio smėlio rusvumo iki tamsios ochros, nuo pilkos iki anglies juodumo.

Aušros darbuose, kaip ir Paryžiu-

je, labiausiai žavi lengvas, rafinuotai pateiktas (ne)rûpestingumas. Darbai nėra gaivališki, išdrykė, oriški. Priesingai – sklidini suspaustos tranzitinės bûsenos patirčių. Triptikas veria žūrovą pulsuojančiais,

„rakto“, leisdama žūrovui išgyventi, „paužés“, „blyksnio“ momentą. Žūrovas gali matyti ir mîstyti savarankiškai, kûrinyje atrasdamas tiek šiuolaikiškumo, tiek ir istoriškumo dvelksmą, tiek kalbos, tiek ir paskiros raidės nešamą reikšmę ar tiesiog elegantišką, rafinuotą žaidimą formomis.

Autorė savo asmeniškus, neapčiuopiamus paryžietiškos kultūrinės terpės patyrimus – garsus, vaizdus, spalvas, kvapus – transformuoja į vizualias medžiagiskas formas, tuo įdaiktindama neapčiuopiamos, tranzitinės patirties bûsenas. „Erdvės raidės“ – tai vizualus kalbėjimas universaliais meniniai kodais, todėl kiekvienam žūrovui, nepriklausomai nuo jo turimo kultūrinio bagažo, tampa perskaitomas, suprantamas iš savas.

Paroda veikia iki lapkričio 30 d.

Pasiilgstu kitokio kino

Iš „Scanoramos“ dienoraščio

Živilė Pipinytė

Per „Scanoramos“ lietuviškų filmų premjeras pasijutau lyg spastuose: atrodė, kad tuos filmus jau mačiau anksčiau. Jausmas absurdžias, bet tiksliai nusako būseną: lyg sapnuočiau sapnų, kurio pabaigą gerai žinau.

Ričardas Marcinkus filme „Galutinis tikslas“ rodo žmogų, kuris kalėjime praleido didelę gyvenimo dalį, o paskui, tapęs neigalus, atsidūrė invalido vežimelyje ir senelių namuose. Čia Povilo ir režisierius keliai susirkito. Režisierius rengesi kurti diplominį filmą apie senelių namus. Tad „Galutinis tikslas“ ir prasidėda kaip tų namų kasdienybės mozaika. Žiaurūs vaizdai atskiezdžiami linksmesniais, gyvenimas vien yra gyvenimas, tik gal senelių namų gyventojai atviresni, jų vidaus pasaulį dažnai tiesiog atspindi veidai, gestai ir žodžiai. Be abejo, spalvingiausias iš visų yra Povilas, todėl, manau, jis ir tapo Marcinkaus diplominio filmo herojumi. Režisierius ji net nuvežė prie Lukiškių kalėjimo, pabandė išgauti ką nors apie Povilo praeitį, bet, užuot atsivéręs, šis jam paskaitė savo grafomaniskų eilių. Tuo praeities tema ir pasibaigė. Prasidėjo monotonėska dabartis. Ji tapo dar monotonėskenė, kai išmestas iš senelių namų Povilas pradėjo elgetauti ir sparčiai ristis žemyn.

Didžiąją filmo dalį Marcinkus ir fiksuota tą Povilo gyvenimą gatvėje su nauja „gyvenimo meile“ Snejana, kuri ne tik stumia vežimėlių, bet ir parūpina narkotikų.

„Galutinis tikslas“ fiksuoja fizines Povilo gyvenimo permainas, atispindinčias jo veide ir kūne, bet ne viduje. Viduje permainos nevyksta (arba režisieriuojas nesvarbios). Jis tiesiog rodo Povilą, verčia žiūrovus stebėti jo gražylystėmis ir mokėjimu manipuliuoti (regis, net ir filmo autoriumi), baisėtis jo degradacija. Vienas epizodas keičia kitą, kol visų paliktas Povilas beveik priverčiamas priešais kamerą nakyti namuose prisipažinti, kad nėra tokis „kietas“, koks vaizdavosi esas.

Finaliniuose titruose parašyta, kad dabar Povilas atlieka bausmę įkalinimo ištaigoje. Moralas aiškus. Jokio gilesnio dugno ar universalios dramos filme néra. Tik konkretus, spalvingas ir pamokomas „atvejis“, vaizdelis iš marginalų gyvenimo. Paňaušius mėgsta ir lietuvių žiniasklaida, kartais akivaizdžiai besimėgaujanti galimybė pasivolioti purve. Marcinkaus garbei reikia pasakyti, kad jam to nereikia, bet ką jis norėjo pasakyti filmu, vis dėlto, manau, ir pačiam režisieriui nelabai aišku.

Linas Mikuta, kurio trumpo metražo „Pietūs Lipovkėje“ atsidūrė „Naujojo Baltijos kino“ programoje, įtarui, jaučia slaptą malonumą stebėdamas vargetas, kurie renkasi Vilniuje, vienoje labdaros valgykloje Liepkalnio gatvėje. Mikuta ir operatorė Kristina Sereikaitė juos filmuoja noriai, ypač tuos, kuriuos

dar galima pavadinti ir keistuoliais. Tokie juk infantiliškai festivalio auditorijai sukelia galingą juoką, kurio režisieriu taip pat reikia. Šiaip ar taip, tai reakcija, o Mikuta į savo personažus žiūri kaip į žmogišką atrakcioną. Todėl ir „Pietūs Lipovkėje“ nepasisžymi kokia nors išradingesne dramaturgija: valgytojų monologus arba dialogus Mikuta montuoja su valgyklos darbuotojų kasdienybės vaizdais, filmo ritmas paklūsta ne režisierui, o personažams. Jie filmuojamai žalumos fone šiltą vasaros dieną, nutiekštį saulę, laukia maisto arba jau yra sotūs, atspalaidavę. Režisierius taip pat atspalaidavęs. Personažų dramos ji domina mažiau už kokius nors pasakojimus apie karą, Dievą ar išdavikę meilužę.

Nors jaunieji lietuvių kino kūrėjai, regis, siekia tapti pagrindiniai filmų apie marginalius tiekėjus vienems Europos kino festivaliams, man Mikuta labiau primena ne kino kūrėją, o tuos tipus, kurie iš elgetų atima paskutinį graši. Abejoju, ar pamatę save filme „Pietūs Lipovkėje“ šie žmonės patikėtū, kad režisierius nuoširdžiai klausėsi jų išpažinčių. Manau, suprastu, kad dar kartą jais buvo tiesiog ciniškai pasinaudota. Režisierius nauda akiavizdi, nes Mikuta pelnė priza geriausiam „Scanoramos“ lietuviškam filmui.

J. Jackie Baier filmas „Julija“, nors ir gana formaliai priskirtas prie lietuviškų premjerų, ir meninių lygių, ir tema visai atitinka pastarųjų metų mūsų dokumentikos kontekstą. Filmo herojė – transvestitas Jaroslavas iš Klaipėdos – prieš gerą dešimtį metų atvyko į Vokietiją, taip Julija ir pradėjo uždarbiauti Berlyne gatvėse bei pornografinių filmų kino teatre. Čia Julija atkreipė vieinos bendradarbės – būsimos filmo režisierės dėmesį. Nuo tada Baier fotografuoja ir filmuoja Juliją gana nuosekliai, be didesnių pertraukų jau aštuonerius metus. Filme akiavizdu, kad režisierė dažnai jaučiasi ne tik kino profesionalė, bet ir Julijos kolegė, todėl jai pritinga dokumentiniams kinui kartais tiesiog privalomos distancijos tarp autoriaus ir personažo. Distancijos, kuri padėtų nesusitapatinti su personažo požiūriu į save.

Kaip filmo personažas Julija išsisemia gana greit – per pirmą pusvalandį, kai parodoma jos „darbo“ kasdienybė, mėgstamos vektos, kai stebime santykius su kolegomis ir draugais, matome, kaip ji išgérinėja, leidžiasi narkotikus. Nežinau, ar Julija nelabai turi ką pasakyti, ar režisierė nemoka jos prakalbinti, bet filmui net neipusėjus viskas pradedā kartotis. Julija nuolat skundžiasi, kad vis sunkiau dirbtai gatvėje, kalba apie narkotinius ar alkoholinius „nuotykius“, po kurių ji vis atsiduria ligoninėje, vis dažniau ji kadre yra arba apsvaigus, arba višiskai girta, bet režisierei tai nerūpi.

Tačiau kažkuriuo momento Baier, regis, ima suprasti, kad pasako-

„Kenotafas“

jimas tapo monotonės, todėl skubiai veža savo heroję į Klaipėdą. Čia Julija taip ir neprasiblaivo. Lietuva jai tamši, kaimynai kieme besiplaikstančios Julijos neatpažista, tik Dailės mokyklos pedagogės nuoširdžiai susidomi kadaise, matyt, gabaus Jaroslavo likimu. Akivaizdu, kad Julija vis daugiau fantazuoja apie save (pavyzdžiu, apie senelį, kariavusį 16-ojoje divizijoje, kuri neva karą baigė Berlyne), bet režisierė ir tai nesvarbu. Ji filmuoja tik tai, ką mato ir girdi iš Julijos lūpų, kartais net pabando inscenizuoti jos prisiminimus, kaip uoste nufilmuoja scenoje. Filmo kulminacija turėjusi tapti išvyka baigiasi visišku fiasku. Berlyne Julija nuolat prisimindavo vienintelę ją mylėjusią senelę alkoholikę, Klaipėdoje ji negali nueiti iki senelio kapo. Ašaros, išterija ir, matyt, staiga suvokta degradacija sukelia Julijai panikos priepuolį.

Nepaisant visų režisierės pastangų, kartais ir abejotinų, tokų kaip obsčeniška seksuo seniui automobilių scenos, „Julijai“ pristigo universalius meninės ištarmės. Julijos drama – tai ritimosi dugnam drama, o ne simbolisko atstumto „kito“ tragedija, kaip kad teigia filmą reklamuojantys tekstai. Daugiausia, ką gali filmas, – paskatinti pasigailėti vis labiau vienėšos ir vis dažniau suvokiančios, kas vyksta, Julijos.

Naujausias Audrius Stonio filmas „Kenotafas“ taip pat kurtas ne vienus metus. Tradiciškai istorija „su misle“ apie pastangas po daugiau nei pusimčio metų rasti ir perlaidoti vienam Lietuvos kaimėje po ažuolinko užkastus Antrojo pasaulinio karo kareivius – du rusus ir vieną vokietį, režisierius pavertė dar viena kelione į lietuvių pasąmonę. Stonys ir operatorius Audrius

„Trispalvis“

šis, kankinimai ir pan.). Garbus amžiaus žmonės prisimena pokarij, pasakoja apie tai, kas atvedė juos pas partizanus, kodėl nedvejodami aukojo save ir savo artimiusius, ką prarado. Režisierui ir operatoriams Kristinai Sereikaitė, Sauliui Lukoševičiui, Gvidui Kovėrai, Audriui Kemežiui bei Arvydui Liorančiui parvko pertekti tą intymią atsivėrimą atmosferą. Jų pasakotojai jaudina ir įsimena ilgam.

Tačiau Lansbergis, regis, nori įtvirtinti tą kartu su jais žiūrovų išgyvenamą jausmą, todėl pasitelkia dokumentiniame kine vis dažniau parazituojančius vaidybinius epizodus. Laimė, visi tie „persirengėliai“ filmuojamai iš viršaus, tarsi pamatyti visa reginčios akes, todėl vaidybinius melas maksimaliai „nuskausminamas“. Tačiau ji periodiškai sustiprina Ieva Norkutė, bravūriškai traukianti partizanų dainas, lyg jos būtų iš koks nėr radio „Pūkas“ repertuaru. Kičo intonaciją pabrėžia ir dainių „veiksmo vieta“ – rudemio laupose skendintis upės skardis, pianinas (taip pat „meniškai“ papuoštas geltonais lapais) ir be galos svajingas dainininkės žvilgsnis, šiek tiek disonuojantis su susigūžusiui akordeonistu.

Masinė kultūra suteikia kičo atspalvį bet kokiam mitui. Tai puikiai išnaudoja ir Holivudas. Tačiau kalbant apie „Trispalvį“ vis dėlto svarbu ne tai, o užburto rato išpūdis. Šlovindami partizanus, romantiškai pasiaukojusios Lietuvai, vis dar negalime prabili apie to pasiaukojimo kainą. Nuolat tarsi burtus kartodami, kad vienintelai Europoje dešimt metų vieni patys kovojome prieš galingą sovietų armiją (nors panašus pasipriešinimas vyko pokario Lenkijoje, Ukrainoje, Rumunijoje, kur paskutinių pasipriešinimo būriai buvo sunaikinti 7-ojo dešimtmecio pradžioje), užsispyrę atsiskome kalbėti apie sunaikintą (ar sunaikinusią) idealistų kartą, kurią išaugino tarpukario Lietuvos ideologai. Apie tai naujame „Atžalyno“ pastatyme Nacionaliniame dramos teatre iš anapus prabyla Kazio Bininkio sūnus Gerardas. Tokie svarstymai tikrai nesumenkintų partizanų didvyriškumo, bet gal leistų atsiskaiti gajaus, stereotipiško fasadinio patriotizmo.

Per lietuviškas premjeras dažnai pagalvoju apie alternatyvų kiną, gyvenantį slaptą gyvenimą nesuforuoliuotose, neigvendintuose arba iki šiol neegzistuojančiuose filmuose, kūrėjų sapnuose ar mintyse. Noriu tiketi, kad ši alternatyva – ne tik mano fantazija, kurios iščitines taškas – vienas sekmadienį mirusios 2007-ųjų Nobelio premijos laureatės Doris Lessing romanas. Jame Lessing aprašė savo tévų gyvenimą. Ne tą, kuris buvo iš tikrujų, o tą, kuris galėjo būti. Jame nebuvę nei pasaulinio karo, nei dviejų atsitiktinai susitikusiu vyro ir moters vedybų, nei rašytojos. Bet jis buvo laimingas.

Virėjos valdo

Krėsle prie televizoriaus

Praėjusį savaitgalį pabandžiau išgyventi be interneto ir pagaliau pažiūrėti televizorių. Prisipažinsiu, buvau sukrėstas. Rytė „perbėgau“ savo kabelinės televizijos kanalus. Dauguma rodė kulininarines laidas. Maistą gaminio visi, kas tik netingi, – lietuviai, rusai, europiečiai ir kitų žemynų gyventojai. Menininkai ir „popsininkai“, virėjai ir apsišaukėliai. Toks išpūdis, kad pasaulis ilgai badavo ir dabar negali atsigrožeti maistu, įvairiausiomis jo variacijomis ir kombinacijomis. Maisto gaminimas tapo saviraiška, menu, privalomu „žvaigždės“ atributu. Bet lietuviai nebūtų lietuviai, jei to viso pasaulio neperspėjautų. Juk tik mums pavyko išgyvendinti proletariato vado Vladimiro Lenino svajonę, esą ateityje kiekviena virėja galės valdyti valstybę. Žiūrėdamas lietuviškas žinias ar politikos laidas kaskart išsitikinu, kad vado svajonė tapo realybė.

Psichologai žino, kad ne kiekviena išgyvendinta svajonė atneša laimę. Kartais būna atvirkšciai – atsaku tampa depresija. Mane jি aplanko kiekvieną rudenį, tad visai laiku **BTV** (25 d. 21.30) parodys Jodie Foster filmą „*Bebras*“ (2011). Jis praside da beveik kaip komedija. Žaislų fabriko savininką Valterį Bleiką ne vienus metus kankina depresija. Jis apleidžia darbą, šeimą ir sugeba tik miegoti. Vieną dieną tokį apsnūdus už durų jи išgrūda žmona. Valteris nusiperka dėžę stiprus alkoholio ir vyksta į motelį, nusprenčę ten nu-

sižudyti. Bet šikart jи išgelbėja Bebras – kalbanti natūralaus dydžio lėlę. Valteris griebiasi jos kaip skėstantis šiaudo. Jis gržta namo ir praneša, kad psichoterapeutas rekomendavo bendrauti ne su Valteriu, o su Bebru.

Psichoterapeutai dažnai pataria atsiriboti nuo savęs, pajusti distanciją su savimi bei pasaule ir taip išspręsti asmenines problemas. Panashai reaguoja ir Valterio artimieji. Bendraudami su Bebru, jie ižvelgia tokio bendravimo terapinę prasmę. Kai Valterui vėl ima sektis verslas, jie su Bebru tampa net žiniasklaidos žvaigždėmis, ir tai tik patvirtina, kad normalūs žmonės stebėtinių tempais nyksta iš televizorių ekranų. Bet Valterio žmona Meredit įtaria tai, ką iš pat pradžių nudytį valstybę. Žiūrėdamas lietuviškas žinias ar politikos laidas kaskart išsitikinu, kad vado svajonė tapo realybė.

Didžiąją filmo dalį režisierė nuosekliai priešinasi žiūrovų poreikiui pamatyti tai, ko jie iš filmo laukia. Kitas režisierius, ko gero, taip ir būtų pasielges. Pavertęs Bebrą Valterio išgijimo, sugržimo į normalų gyvenimą pretekstu. Ir pabaigęs filmą laimingą holivudišką pabaiga su save paketusiu, silpnybes vardan šeimos vertybų nugalėjusių žmogumi. „Bebre“ taip pat bus laiminga pabaiga, tik kitokia.

Filmo privalumas yra vaidybą. Sau Foster skyré nelabai svarbū žmonos vaidmenį. Didžiausiu atradimui man tapo Melas Gibsonas. Pa-

sirodo, jis ne tik legendinis mačo ir, švelniai tariant, nelabai skoningu „Kristaus kančiu“ ir „Apocalyptic“ režisierius, bet puikus aktorius, pukiai pereinantis nuo komizmo į tragediją, sugebantis pasižiūrėti į save iš šalies, subtilus, net jautrus.

Lietuvoje menkai žinomas, bet didžiuju festivaliu jau senokai pastebėtas amerikiečių režisierius Ira Sachas yra sakęs: „Mane visada domino įtampa tarp to, ką jaučiame iš tikrujų, ir to, kuo daliamės su vi suomene.“ Manau, kad komedijoje „*Santuoka*“ (BTV, 28 d. 21.30) jis pabandė apie tai pasvarstyti. „Santuokoje“ režisierius rodo vyriški, kuris nusprenčē užmušti savo žmoną. Haris (Chris Cooper) néra žudikas, jis tiesiog išimylijo gražią ir jauną blondinę Kei (Rachel McAdams), nusprenčē su ja praleisti likusį gyvenimą ir nenori, kad žmona kentėtų ar jaustisi vieniša. Hario planus painioja geriausios draugas Ričardas (Pierce Brosnan), kuris taip pat neabejinges Kei. Be to, mirati pasmerktą Hario žmoną (Patricia Clarkson) juk taip pat gali turėti savo slaplacių.

Lasse Hallströmas dažnai kuria šeimos dramas. Bet 2006 m. „*Apgaulė*“ (BTV, 26 d. 21.30) – apie kūrybą. Filmo herojus, nelabai geras rašytojas Klifordas Irvingas (Richard Gere) pasijuto įžeistas, kai 1971 m. leidykla atsisakė spaudinti jo naują opusą. Tada jis nusprenčē paskelbtai, kad rašo legendinio atskyrėlio ir ekscentriko Howardo Hughes'o

„Apgaulė“

(Martino Scorsese filmo „Aviatorius“ herojus) biografiją. Esą keilioka metų su nickuo nesikalbėjės milijardierius pasirinko jį ir nusprenčē papasakoti savo gyvenimą. Netrukus rašytojas atsidūrė žiniasklaidos dėmesio centre, bet kartu su draugu ir padėjėju Diku (Alfred Molina) pradėjo grimzti vis gilyn į aptenlę ir mistifikacijas – fabrikuoti Hughes'o laiškus, dokumentus ir pokalbius. Ir pats nepastebėjo, kaip jí apsėdo idėja parašyti šimtmecio knygą. Jai jis gali paaukoti viską – draugystę, meilę, realybės pojūtį.

Beje, tikrasis Cliffordas Irvingas (jis laikomas netalentingu garsiojo Philipo Rotho sekėju) už šią aptenlę net nuteistas kalėti, pavadinio Hallströmo filmą „mistifikacija apie mistifikaciją“. Irvingas išleido savo autobiografiją, o 1974 m. net tapo Orsono Welleso dokumentinio filmo „F kaip falsifikacija“ persona-

žu. Jis aiškino, kad visai nesvarbu, ar skaitote originalą, ar falsifikaciją, svarbu, kad knyga būtų gerai parašyta. Hallströmas ir Gere'as (manau, kad tai vienas geriausiu jo vaidmenų) logiškai rutulioja aptenlę ir melo motyvą: jie rodo, kaip gana niekingo apgaviko sukurtą aptenlą tampa tikresnė už realybę, o sufabriuota Hughes'o biografiją – tikresnė už autentišką. Ko gero, tai gerai apibūdina mūsų laikus ir priežastis, kodėl taip gerai sekasi virėjoms ir virėjams.

Filmų, žinoma, rodys ir kitos televizijos, ne tili BTV, bet mano rekomenduotieji, regis, dar nespėjo taip nusibosti, kaip kad nesibaigiantys pasakojimai apie samdomus žudikus, psychopatus, angelus ir demonus.

Jūsų –

JONAS ŪBIS

Gepardai ir deimantai

Nauji filmai – „Patarėjas“

Živilė Pipinytė

Ridley Scottas kūrė filmus apie ateivius iš kosmoso ir maištungus robotus, Provance laimę radusį Londono japi, kryžiaus karų riterius ir Robiną Hudą. Amerikos gangsterius ir CŽV agentus, bet naujausiojo filmo „*Patarėjas*“ („The Counselor“, JAV, D. Britanija, 2013) herojai tikrai į nieką nepanašūs. Galiu tik įtarīti, kad specialiai kinui paraštas vieno didžiųjų gyvų JAV literatūros klasikų Cormaco McCarthy scenarius tapo iššukiui režisierui, kuris kaip niekas kitas sugeba žadinti masinę vaizduotę ir priversti ją patirti aukšto lygio vaizdų poezijos įtampą. „*Patarėja*“ filmavęs Darrenas Wolksis tai taip pat sugeba. Nežinau, ar kaltas tik scenarius, bet po filme dar teko mintyse dėlioti jo personažų linijas, kad suprasčiau, kas ir kodėl iš tikrųjų tarp jų išyko.

Filme gausu pasakojimo elipsių, sunku net pasakyti, kiek užtrunka veiksmas (mėnesi, pusę metų ar ilgai), bet užtai pagrindinė mintis išaiškėja visai greitai. Nes „*Patarėjas*“ kalba apie tai, kad, pabandę žaisti

su blogiu, net nepajusi, kaip tapsi įkaitu. Taip atsitinka ir pagrindiniam filmo herojui – Michaelo Fassbenderio suvaldintam nusikaltėlių advokatui, kurį visi vadina Patarėju. Kol tik patarinėja klientams, vyras gali išlikti savoje tikrovės pusėje, beprotiškai mylėti gražią moterį (Penelope Cruz) ir ją lepinti, jaustis savas Amsterdame ir Teksase. Bet nusprenčē užsidirbtį pinigų ir padėti pergabenti narkotikus iš Latory Amerikos į JAV, jis iškart atsiduria kitapus. Todėl užteks atsitiktinumo, kad jo gyvenimas imtų ristis į bedugnę ir taptų akivaizdu, kad nieko negalima pakeisti, sugrąžinti ar ištaisyti. Įsileidės į save blogi, esi pasmerktas.

Netrukus advokatas kartu su savo klientais (ar bendrininkais) prieš savo valią įtraukiamas į narkotikų kartelių karą. Beje, anksčiau jie perspėjo Patarėja gerai pagalvoti. Apskritai, toks išpūdis, kad visi filmo veikėjai yra namudiniai filosofai. Kiekvienas jų, net epizodinės Amsterdamo deimantų prekiautojas (virtuoškas Bruno Ganzas) iškart sušyti kokia nors gilia mintimi, pa-

sako rafinuotą frazę, todėl filmo ištarmę kuria ne veiksmas, o ilgi, prottingi, išmintingi, filosofiški personažų dialogai ar monologai. Filosofuoja visi – spalvingas Javiero Bardemo narkotikų bosas Raineris, pamiles pavojingą moterį Malkiną (Cameron Diaz). Už gėrio ir blogio ribos egzistuojanti Malkina. Kaubojiską skrybėlę mégstantis ir gudresniu už kitus save laikantis Brado Pitto prekeivis. Meksikietis advokatas, kuris, užuot padėjęs Patarėjui, telefonu jam cituoja Antonio Machado eiles ir aiškina apie pasaulio sandarą.

Kartu su visais jais Patarėjas atsiduria toje kitoje, blogio tikrovėje, kuri buvo tokia įtaigi taip pat pagal McCarthy sukurtame broliu Coenų filme „*Šioje šalyje* néra vietos scenukams“. Tik Coenai išvengė pagundos tą nevilties ir blogio tikrovę dar pabrėžti simbolika vaizdais. Scottas tai daro nuo pat filmo pradžios, kai kadrą lyg mirties šauklys perrėžia skubantį motociklininką, o Patarėjas ir jo mylimoji guli lovoje po balta lyg mirties skraištė paklode. Pirmasis Malkinos pasirodymas filme taip pat simbolikas – jis stebi,

„Patarėjas“

kaip gepardas vejas kiškį. Malkinos ir Rainerio kartu su savimi visur vežiojami gepardai, žinoma, sukelia asociacijas su laukinių žvérių pasauļiu, o ir kūnų išsituiravusi Malkinai ar ryškius drabužius vilkintis Raineris ir jo keista šukuosena taip pat signalizuoją laukinę prigimtį. Todėl netrukus „*Patarėjas*“ padvelkia tokiu nepakeliamu manieringumu, kokio iš Scotto, manau, niekas nesitikėjo. Net ir Patarėja praudė narkotikai keliauja į Čikagą ne šiaip sau mašina, o asenizatorių sunkvežimiui, išmatose paskandintose metalinėse statinėse.

Kad Scottas gali veikti vaizduotę ir be išmintingų žodžių, įrodo kelios scenos. Be abejo, jos akcentuoja Scottui svarbias žiaurumo ir sekso temas. Pirmoji scena, kai Pitto herojus pasakoja Patarėjui apie fil-

mus, kuriuose žmonės žudomi iš tikrujų, ir priduria, kad kiekvienas žiūrintis tampa bendrininku. Postmoderniškasis akcentas, bet filmo pabaigoje Scottas juo grakščiai pasinaudosis. Kitas epizodas, apie kurį sukrėstas Raineris pasakoja Patarėjui, kartu ir komiškas, ir absurdiskas, bet itin iškalbingas. Šiame epi zode Diaz herojė prievartauja geltoną „Ferrari“ tiesiai Rainerui prisės akis.

„*Patarėjas*“ nežada netikėtumų. Čia išvys viskas, kas turėjo įvykti, tik tragedijos nebus. Gaila. Nors, ko gero, to absolutaus žmogiškojo blogio pasaulyje, kuriame gyvena „*Patarėja*“ personažai, tragedijų ir negali būti. Tik godumas, seksas, žiaurumas, mirtis ir deimantai kaip amžinybės atspindys.

Parodos	„7md“ rekomenduoja
VILNIUS	
Nacionalinė dailės galerija <i>Konstitucijos pr. 22 XX a. Lietuvos dailės ekspozicija</i>	Dailė Donatas Jankauskas (Duonis) yra paklausus ir kaip taikomosios dailės kūrčias (pvz., reklamoje), ir kaip nepriklasomas autorius. Dažniausiai išidintu masteliu padarai perimami iš kultūros lauko ir beveik visada sąmoningai provokuoja ironišką požiūrį. Projekto erdvėje „Malonioji 6“, kur visad galima tikėtis laisvesnio formato, autorius pristato savo „neįvykusius projektus“. Paroda veikia šeštadieniais nuo 16 iki 18 val. Maloniojo g. 6, Vilnius.
Vilniaus paveikslų galerija <i>Didžioji g. 4 Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai Lietuvos dailė XVI–XIX a. Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai Paroda „Dailės istorikas ir kritikas Mikalojus Vorobjovas (1903–1954)“, skirta 110-osioms gimimo metinėms Paroda „Nuostabioji žemė. Dailininkai Rytų Prūsijoje. XIX–XX a. pirmos pusės tapyba iš Aleksandro Popovo rinkinio“</i>	Muzika Lapkričio 23 d. 19 val. Filharmonijos scenoje skambins Vokietijoje gyvenanti ir dirbanti pianistė Guoda Gedvilaitė. Viename iš III fortepijono muzikos festivalio rečitalių skambės Guodos Gedvilaitės sudaryta ir atliekama originali fortepijoninių kompozicijų programa, kurioje Maurice'o Ravelio, Claros Schumann, Alberto Ginasteros, Astoro Piazzollos ir Sergejus Rachmaninovo muzikos garsais prabylama apie visiems menininkams svarbius dalykus, įkvėpiančius kurti ir niekada nesustoti.
Radviliškio rūmai <i>Vilniaus g. 24 Reginos Matuzonytės-Ingelevičienės tapybos paroda „Spalva ir linija išreiškianti pojūčių“ Tarptautinė paroda „Sidabro amžius. Rusų dailė Baltijos šalių kolekcijose. 1890–1930“ Rytų Azijos, Naujosios Gvinėjos ir Australijos aborigenų menas Ivanu Marčuku (Ukraina) kūrybos paroda „Už horizonto – kiti horizontai...“</i>	Teatras Lapkričio 26 d. – gruodžio 1 d. Lietuvos nacionaliniame dramos teatre vyks tarptautinė pjesių mainų programa, skirta pristatyti šiuolaikinės pasaulio dramaturgijos naujienas. Šių metų „Pjesių mainų“ programoje įvyks pažintis su suomės Saaros Turunen, norvego Arne Lygre's ir švedo Larso Noréno kūryba. Visi pjesių skaitymai, kuriuos režiuos Saara Turunen, Audronis Liuga ir Jonas Vaitkus, – nemokami. Bileitus galima pasiimti teatro kasoje arba renginio vietoje likus valandai iki jo. Vietų skaičius ribotas.
Taikomosios dailės muziejus <i>Arsenalo g. 3A Paroda „Nuo karo iki taikos“ (XX a. penktos dešimtmeečio mada iš Aleksandro Vasiljevo kolekcijos)</i>	Spektakliai
Vytauto Kasiulio dailės muziejus <i>A. Gošauto g. 1 Vytauto Kasiulio kūrinių kolekcija Paroda „Mykolo Raubos Vilnius“</i>	VILNIUS Nacionalinis operos ir baleto teatras 23 d. 18 val. – D. Wassermann „SKRYDIS VIRŠ GEGUTĖS LIZDO“. Rež. – V. Griško 24 d. 12 val. – „RAGANIUKĖ“ (pagal O. Preusslerio pasaką). Rež. – E. Jaras 24 d. 18 val. – „KETURIAIS VĖJAIS“ (pagal K. Binkio ir keturvėjininkų kūrybą). Rež. – T. Jašinskas (Salė 99) 27, 28 d. 18 val. – PREMJERA! „ALBANIJOŠ NEKALTOJI“ (inscenizacija Č. Stonio ir S. Norkutės). Rež. – S. Norkutė, scenogr. – G. Jonaitytė, kost. dail. – A. Norkutė, komp. – M. Palubena. Vaidina D. Kuodytė, J. Dambrauskaitė, G. Giedraitytė (Salė 99)
Lietuvos nacionalinis muziejus Naujasis arsenas <i>Arsenalo g. 1 Senosios Lietuvos istorija XIII–XIX a. Lietuvių liaudies menas; Kryždirbystė iki 24 d. – paroda „Sukilėliai“, skirta 1863 m. sukilio 150-osioms metinėms</i>	Rusų dramos teatras Festivalis „Vilniaus lenkų scenos susitikimai“ 22 d. 16 val. – „SIRGALIAI“. Rež. – T. Mędrzak 22 d. 19 val. – „TARP MŪSŲ VISKAS GERAI“. Rež. – A. Salamon 23 d. 16 val. – „DU PONAI B“. Rež. – Z. Chrzanowski 23 d. 14 val. – „O VIRŠ ŽEMĖS SKRAIDĖ KULKOS SU BRILIANTAI“. Rež. – P. Tejkowski (Lenkija) 24 d. 18.30 – J.M. Chevret „SVEIKI, EMI-GRANTA! (SQUAT)“. Rež. – M. Poliščiukas 27 d. 19 val. – dainininkė Minyeshu (Etiopija) 28 d. 18.30 – L. Andrejevo „TAS, KURIS GAUNA ANTAUSIUS“. Rež. – J. Vaitkus
Kazio Varnelio namai-muziejus <i>Didžioji g. 26 K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija Paroda „Rūdavos kautynės“ Lankymas antradienį–šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 16 44</i>	Teatras „Lélė“ Didžioji salė 22 d. 18.30 – A. Čechovo „TRYS SESERYS“. Rež. – G. Apollinaire'o „TEIRESIJO KRŪTYS“. Rež. – G. Varnas 23 d. 19 val. – M. Ivaškevičiaus „MISTRAS“. Rež. – R. Tuminas 23 d. 12 val. – „BATUOTAS KATINAS“ (Ch. Perrault pasakos motyvais). Rež. – A. Mikutis 23 d. 18 val. – „GELEŽIS IR SIDABRAS“ (pagal V. Šimkaus eiles). Insc. aut. ir rež. – R. Kazlas 24 d. 12 val. – Just. Marcinkevičiaus „GRYBŲ KARAS“. Rež. – A. Mikutis Mažoji salė 23 d. 14 val. – R. Mikučio „LIUNĖS NUOTYKIAI“. Rež. – A. Grybauskaitė 24 d. 14 val. – „AUKSO OBELÉLÉ, VYNO ŠULINÉLIS“ (pagal lietuvių liaudies pasaką). Scen. aut. ir rež. – R. Driežis
Bažnytinio paveldo muziejus <i>Šv. Mykolo g. 9 Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija</i>	Menų spaustuvė 22, 23 d. 19 val. Juodojoje salėje – PREMJERA! „CONTEMPORARY?“ (jaunuju scenos menininkų programa „Atvira erdvė'13“) 24 d. 12 val. Kišeninėje salėje – PREMJERA! „TARMIŲ STALAS“. Rež. – S. Degutytė („Stalo teatras“) 24 d. 19 val. Juodojoje salėje – PREMJERA! „NO AWARDS“. Rež. – V. Bareikis (teatro judėjimas „No Theatre“)
Šiuolaikinio meno centras <i>Vokiečių g. 2 Davidu Maljkovičiaus paroda „Naujos reprodukcijos“</i>	
VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS GALERIJOS	
Parodų salės „Titanikas“ <i>Maironio g. 3 Dominique'o Blaiso, Martino Neumaierio ir Žilvino Landzbergo kūrybos paroda „Tarp laiko ir istorijos“ Vilniaus dailės akademijos 220 metų jubilieju skirta paroda „Viskas teisingai: 220“</i>	
Galerija „Akademija“ <i>Pilies g. 44/2 nuo 25 d. – Kęstučio Šapokos tapybos ir koliažų paroda „Žiūrėjimas į ugnį“</i>	
Tekstilės galerija „Artifex“ <i>Gaono g. 1 iki 23 d. – Kęstučio Grigaliūnė ir Agnės Narušytės paroda „Vaizdų archyvas. Sąsiuvinis nr. 1“</i>	
A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinys“ <i>Dominikonų g. 15 Dailininkų Tamošaičių kūryba XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai</i>	
M. Žilinskio dailės galerija <i>Neprikalusomybės a. 12 Kauno bienalė „Unitekstas“: Patricios Piccinini (Australija) paroda „Nematoma Saulė su mumis“, Gao Yuan (Taivanas) paroda „Naujoji epocha“, Monikos Žaltauskaitės-Grašienės ir Bronės Never-</i>	
ŠIAULIAI	
„Laiptų galerija“ <i>Žemaitės g. 83 iki 28 d. – Ilžės Volontės ir Mario Čačkos (Latvija) kūrybos paroda „9“</i>	
Dailės galerija <i>Vilniaus g. 245 Sigito Prancūcio paroda „Karštas sniegas“</i>	

25 d. 12 val. *Kišeninėje salėje* – „Pasakų pirmadieniai mažyliams“. Spalvotos pasakos: „Žmogaus kelionė“, „Jonukas ir Gretutė“. Pasakos sekia S. Degutytė („Stalo teatras“) 27 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – C. Graužinė „DRAŠI ŠALIS (LIETUVOS DIENA)“. Rež. – C. Graužinis (teatras „cezario grupė“)

KAUNAS

Kauno dramos teatras

22 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – E. Scribe'o „PRIEŽASTYS IR PASEKMĖS“. Rež. – R. Banionis 23 d. 15 val. *Didžiojoje scenoje* – A. Skėmonės „BALTA DROBULĖ“. Rež. – J. Jurašas 24 d. 12 val. *Didžiojoje scenoje* – I. Paliutės „ASTRIDA“ (A. Lindgren biografijos ir pasakų motyvais). Rež. – I. Paliutė 24 d. 18 val. *Rūtos salėje* – Y. Mishimos „MARKIZĘ DE SAD“. Rež. – A. Areima 26 d. 18 val. *Rūtos salėje* – T. Williamso „STIKLINIS ŽVÉRYNAS“. Rež. – A. Šablauskas (Neigaliųjų Naujasios teatras) 26, 28 d. 19 val. *Ilgajoje salėje* – A. Čechovo „PALATA“. Insc. aut. ir rež. – R. Kazlas 28 d. 18 val. *Rūtos salėje* – D. Danis „GELBÉKIME MEILĘ“. Rež. – A. Jankevičius

Kauno muzikinis teatras

22 d. 18 val. – J. Strausso „VIENOS KRAUJAS“. Dir. – V. Visockis 23 d. 18 val. – I. Kálmáno „MONMARTRO ŽIBUOKLĘ“. Dir. – V. Visockis 24 d. 12 val. – Z. Bružaitės „GRYBŲ KARAS IR TAIKA“. Dir. – V. Visockis 24 d. 18 val. – C. Coleman „MIELOJI ČARITI“. Dir. – J. Geniušas

Kauno kamerinis teatras

22 d. 18 val. – D. Čepauskaitės „DIENA IR NAKTIS“. Rež. – S. Rubinovas 23 d. 18 val. – K. Kostenkos „HITLERIS IR HITLERIS“. Rež. – S. Rubinovas 24 d. 18 val. – Moliere'o „ŠYKŠTUOLIS, ARBA MELO MOKYKLA“. Rež. – A. Pociūnas

Kauno lėlių teatras

23 d. 12 val. – „PASAKŲ KARALIAUS TEATRAS“ (H.K. Anderseno pasakų atsiradimo paslaptys). Rež. – O. Žiugžda 24 d. 12 val. – „ŠEIMYNELĖ IŠ DIDŽIOSIOS GIRIOS“ Rež. – O. Žiugžda

KLAIPĖDA

Klaipėdos valstybinis dramos teatras

23 d. 17 val. *Žvejų rūmuose* – G. Grajauskas „MERGAITĖ, KURIOS BIJOJO DIEVAS“. Rež. – J. Vaitkus 24 d. 17 val. *Klaipėdos dramos teatre* – M. Ravenhill „PRODUKTAS“. Rež. – T. Jašinskas

Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras

23 d. 18.30 – PREMJERA! G. Donizetti „MEILĖS ELIKSYRAS“ 24 d. 12 val. *Teatro kolonų salėje* – „VERPALŲ PASAKA“

Klaipėdos lėlių teatras

23 d. 12 val. – „LABAS, MAŽYLI“. Rež. – K. Jurkštaitė 24 d. 12 val. – PREMJERA! „SUDAUŽYTAS KIAUŠINIS“. Rež. – G. Radvilavičiūtė

ŠIAULIAI

Šiaulių dramos teatras

22 d. 18 val. – N. Leskovo, „LEDI MAKBET IŠ MCENSKO APSKRITIES“. Rež. – R. Banionis 23 d. 18 val. – Y. Reza „SKERDYNIŲ DIEVAS“. Rež. – A. Lebeliūnas 24 d. 12 val. – S. Kozlovo „EŽIUOKAS RŪKE“. Rež. – P. Ignatavičius 24 d. 18 val. – C. Goldoni „VIEŠBUČIO ŠEIMININKĖ“. Rež. – R. Steponaviciūtė 26 d. 18 val. – „KITAS KAMPAS“ (Improvizacijos teatras) 28 d. 18 val. – „ANĖ IŠ ŽALIASTOGIŲ“ (pagal L.M. Montgomeri romaną). Rež. – A. Gluskinas

PANEVĖŽYS

Juozo Miltinio dramos teatras

22 d. 17 val. – E. de Fillipo „MANO ŠEIMA“ („BERNIUKAS – TAU, MERGAITĖ – MAN“). Rež. – R. Rimeikis 23 d. 17 val. – P. Šeferio „MEILĖS ELIKSYRAS“. Rež. – A. Lebeliūnas 24 d. 17 val. – „KITAS KAMPAS“ 26 d. 18 val. – L. Gersche's „LAISVI DRUGELIAI“. Rež. – D. Kazlauskas 27 d. 18 val. – „STIKLINIS ŽVÉRYNAS“. Rež. – A. Šablauskas (Neigaliųjų naujasios teatras)

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija

22 d. 18 val. *Panėvėžio muzikiniame teatre*, 23 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – III Vilniaus fortepijono muzikos festivalis. G. Gedvilaitė (fortepijonas). Programoje M. Ravelio, C. Schumann, A. Ginasteros, A. Piazzollos, S. Rachmaninovo ir kt. kūriniai 24 d. 16 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – III Vilniaus fortepijono muzikos festivalis. Lietuvos nacionalinis simfoninių orkestras. Solistai D. Bulajevas (smuikas), R. Mažolytė (smuikas), Y. Kuroki (fortepijonas). Dir. – D. Pavilionis. Programoje M. Brucho, S. Prokofjevo, C. Saint-Saens kūriniai 24 d. 15 val. *Kauno Šv. Apaštalu Petro ir Povilo arkikatedroje bazilikijoje* – Kauno arkikatedros bazilikos 600 metų jubiliejui. Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklas vaikų ir jaunimo chorai, kamerinis choras „Aidija“, Lietuvos kamerinių orkestras, J. Bundenaitė (vargoniai). Dir. – R. Gražinės. Programoje G. Samsono „Jubiliejinės mišios“ 24 d. 16 val. *Trakų pilies Didžiojoje menėje* – ansamblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. – A. Vizgirda). Solistai S. Liamo (sopranas), U. Čaplakaitė (fleita), R. Beinaris (obojus), B. Vaitkus (klavesinas)

26 d. 15 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – koncertas Neigaliųjų dienai.

Dalyvauja Lietuvos meno kolektyvai ir solistai 27 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – III Vilniaus fortepijono muzikos festivalis. P. Mangova (fortepijonas). Programoje L. van Beethoven, J. Brahms, F. Chopino, F. Liszto, I. Albenizo kūriniai

Lietuvos muzikų rėmimo fondas

Stasio Vainiūno namuose 22 d. 17 val.– koncertas „Atvirukas iš Prancūzijos“. Atlikėjai L. Vilimaitė (arpa), M. Pranskutė (smuikas) ir U. Antanavičiūtė (koncertmeisterė)

26 d. 17 val. – Vilniaus B. Dvariono dešimtmės muzikos mokyklos Chorinio dainavimo Bendrojo fortepijono skyrius mokiniai koncertas

27 d. 17 val. – vakaras koncertas „Poetinis Naujosios Romuvos gyvenimas“. Dalyvauja poetai R. Kutkaitė, D. Jablonskai, I.J. Janonė, A. Galinis, E. Noreika, B. Januševičius, R. Daugirdas, T. Žvirinskis ir redaktorius A. Konickis. Muzikuoją LMTA profesoriaus L. Ulevičiaus suburti atlikėjai

VILNIUS

Kongresų rūmai

23 d. 18 val. – kamerinis koncertas „Išsvajotasis Paržybius“ V. Miskinaitė (sopranas), J. Gelgonaite (obojus), A. Puplauskis (fagofitas), E. Andrejevaitė (fortepijonas). Programoje F. Poulenco, N. Galiomovas kūriniai

26, 27, 29, 30 d. 19 val. – W.A. Mozarto „Visos jos tokios“. Dir. – G. Rinkevičius, rež. – D. Ibelhauptaitė, scenogr. – M. Jacobskis

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

23 d. 17 val. *Didžiojoje salėje* – kompozitorius R. Žigaičio 80-osioms gimimo metinėms skirtas renginys. Dalyvauja Kauno valstybinis choras (meno vad. ir vyr. dir. –

P. Bingelis) ir Kazlų Rūdos Rimvydo Žigaičio menų mokyklos moksleivai T. Ruzveltas (klarnetas), J. Petkūnaitė (vokalas) ir folkloro ansamblis „Suduoniukai“ jaunesnioji grupė

Šv. Jonų bažnyčia

23 d. 18 val. – kompozitorius ir vargonininko H. Scheidemanno mirties 350-osioms metinėms. V. Pinkevičius (vargoniai). Programoje H. Scheidemanno kūriniai

Bažnytinio paveldo muziejus

23 d. 16 val. – Vilnius chorinio dainavimo mokyklos „Liepaitei“ Jaunių choro koncertas „Advento vakarui atėjus“. Dalyvauja fleitų ansamblis bei mokyklos balsų lavinimo klasės mokinės. Programoje lietuvių liaudies dainos

KAUNAS

Kauno valstybinė filharmonija

26 d. 18 val. – II Lietuvos kamerinių muzikos festivalis 2013. S. Tcherepanovas (klavesinas, fortepijonas, Vokietija), D. Jonas (obojus, Vokietija)

TELŠIAI

Telšių katedra

22 d. 19 val. – viduramžių muzikos koncertas, skirtas Žemaitijos krikšto 600-osioms metinėms paminėti. Dalyvauja tarptautinis seniosios muzikos ansamblis „Canto Fiorito“ (vad. – R. Calveyra, Brazilija, Prancūzija): I. Gaidamavičiūtė (sopranas), R. Dubinskaitė (mecosopranas), S. Šerytė (mecosopranas), N. Masevičius (bosas), I. Baublytė (gotikinė arfa), R. Calveyra (išilginė fleita). Programoje G. de Machaut, J. Ciconios, A. de Casertos, Z. de Peragos kūriniai

Vakarai

VILNIUS

Rašytojų klubas

22 d. 17 val. – R. Sadausko sukaktuvinis kūrybos vakaras „Laimė gyventi“ su naujomis knygomis „Taškas / Prisiminimų žaltvykslės“ ir „Katinas Mikis. Gyvenimas, žygiai, darbai“. Kartu su rašytoju R. Sadauskui dalyvauja nauju knygų redaktoriai O. Gudžiūnienė ir S. Lipskis, aktoriai A. Butvilas, E. Ignatavičius, T. Vaisieta, V. Aleknavičius, dainininkas D. Sadauskas, pianistas J. Brūžga

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus

27 d. 18 val. – ciklas „11 rudens vakarai“: filmai apie skulptorių S. Kuzmą, „Naujosios Lietuvos bažnyčios“ (V. Čekanauskas, V.K. Jonynas, S. Kuzma)

Mokytojų namai

26 d. 14 val. *Didžiojoje salėje* – projektas „Kultūros receptas“ praktinė mokslinė konferencija „Meno įtaka žmogaus sveikatai“

26 d. 18 val. *Svetainėje* – „Pasidainavimai su Veronika“. Svečiuose Vilniaus politinių kalinių ir treminių choras „Laisvė“ (vad. G. Skapas). Vacaro vedėja V. Povilionienė

27 d. 18 val. *Didžiojoje salėje* – kamerinių muzikos koncertas iš ciklo „Migruojanti akademija“. Dalyvauja Lietuvos muzikos ir teatro akademijos kamerinių ansambliai katedros studentai

28 d. 17 val. *308 aud.* – mokytojų literatūrų „Spindulio“ draugijos kūrybos vakaras

28 d. 19 val. *Didžiojoje salėje* – O. Vyšniausko koncertas

Lietuvos nacionalinis muziejus

22 d. 15 val. – 2013 m. valstybinės J. Basanavičiaus premijos teikimas

22 d. 12 val. *Lietuvos nacionalinio muziejaus padalinijoje* J. Basanavičiaus gimtinėje (Gimtinės g. 17, Ožkabalių I k., Bartninkų sen., Vilkaviškio r.) – J. Basanavičiaus gimimo metinių minėjimas

Šiuolaikinio meno centrasis

22 d. 18 val. – projekto „Jaunojo tapytojo prizas“ apdovanojimų vakaras

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Boružė, rojant plentu : prigimtinės kultūros kasinėjimai Marcelijaus Martinaicio kūryboje / Viktorija Daujotytė. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2013 (Vilnius : Standartų sp.) – 374, [2] p. : iliustr., faks., portr. – Tiražas [1000] egz. – ISBN 978-9986-39-768-7 (jr.)

Bundanti versmė : tarmiškos kūrybos almanachas : [eileraščių, apskrymų ir pasakų, parašytų įvairiomis lietuvių kalbos tarmėmis, rinkinys / sudarytojas Gaudentas Kurila]. – Vilnius : „Diemedžio“ leidykla, 2013 (Vilnius : Standartų sp.) – 159, [1] p. – Tiražas [300] egz. – ISBN 978-9986-23-181-3

Išvarytieji : [apsakymai] / Romualdas Granauskas. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2013 (Vilnius : Petro ofsetas). – 207, [1] p. – Tiražas 3000 egz. – ISBN 978-9986-39-772-4 (jr.)

Kiekvienoje kišenėje pavasarių šimtas : jaunasis Kazys Binkis : apysaka [apie poeta] / Laimonas Inis. – Kaunas : Naujasis lankas, 2013 (Kaunas : Morkūnas ir Ko). – 479, [1] p. : portr. – Tiražas 700 egz. – ISBN 978-9955-03-806-1 (jr.)

Laiko upės slenkščiai : romanas / Elena de Strozz. – Vilnius : Alma littera, 2013 (Vilnius : Spauda). – 333, [2] p. – Tiražas 2000 egz. – ISBN 978-609-01-1173-4 (jr.) : [21 Lt 19 ct]

Nuotrupas : [esė eilėmis] / Nijolė Ozelytė ; [dailininkė Ona Liugailienė]. – Vilnius : Versmė, 2013 (Vilnius : Baltijos kopija). – [46] p. : iliustr. – Tiražas 600 egz. – ISBN 978-9955-589-77-8

Pléšrūnas : istorinis trileris / Gary Jennings ; iš anglų kalbos vertė Donatas Masilionis. – Kaunas : Mileda, 2013- . – ISBN 978-9955-787-25-9

Kn. 2: Pas gotus. –

„Enderio žaidimas“

Savaitės filmai

Adelės gyvenimas. I ir II skyrius ****

Penkiolikmetė Adelė (Adèle Exarchopoulos) pamato gatvėje praeinančią keistą merginą mėlynais plaukais ir pradeda jos ieškoti. Dailiuju menų akademijos studentė Ema (Léa Seydoux) atvers Adelei, kas yra meilė, ir privers kentėti. Dviejų herojų santykius Abdellatifas Kechiche'as rodo taip iš arti, kad svarbus ir reikšmingas tampa kiekvienas gestas, žodis, žvilgsnis. Filmo realizmas pateisintas, nes tik taip režisierius gali išvengti patoso, melodramatiškumo ar melo, ypač rodant ilgas herojų meilės scenas. Tačiau šis Kanus šiemet sužavėjės ir „Auksine palmės šakele“ apdovanotas filmas – ne tik meilės, bet ir brendimo, savęs atradimo istorija, atskleidžianti šių dienų prancūzų visuomenės socialines užtvaras, kurios taip pat formuoja Adelės pasaulėžiūrą (Prancūzija, Belgija, Ispanija, 2013). (Vilnius)

Enderio žaidimas ***

Anksčiau pasauly gelbėjo raumeninių supermenai ir kitokie supervyrai bei supermoterys, bet laikai pasikeitė ir dabar gelbėtojais vis dažniau tampa paaugliai. Tai suprantama, nes jiems ir skiriami visi vienas į kitą panašūs Holivudo fantastiniai filmai apie ateitį. Šis perkels į 2070-uosius, žmonijai reikia naujų gelbėtojų, todėl valdžia nusprendžia auginti būsimą elitą nuo mažų dienų. Iš grupelės, kuri išsiunciama tobolinius i orbitinę karinę stotį, išskiria Enderiu pramintas genialius berniukas (Asa Butterfield). Jis pasižymi ir tuo, kad nori išsaugoti žmogiškumą net žiaurios konkurencijos sąlygomis. Enderio auklėjimu rūpinasi veteranas pulkininkas (Harrison Ford), prieš 20 metų atrėmęs kosmoso piltadarių ataką Žemėje. Režisierius Gavinas Hoodas stengési, kad filme būtų kovoja ma ne tik su blogiu, bet ir su savo silpnybėmis. Taip pat vaidina Benas Kingsley, Viola Davis, Abigail Breslin (JAV, 2013). (Vilnius)

Gili gerklė ***

1972-aisiais pirmasis pornografinis filmas, viešai leistas demonstruoti JAV kino teatrųose, vadinosi „Gili gerklė“. Lietuvių platintojai kažkodėl šiuo pavadinimu pakeitė originalą „Lovelace“, nors režisieriai Robas Epsteinas ir Jeffrey Friedmanas pasakoja apie „Gilioje gerklėje“ pagrindinių moters, kurios klitoris yra gerklė, vaidmenį sukūrusios Lindos Lovelace (1949–2002) gyvenimą. Jis susiklostė tragediškai, tačiau iš filmo vargu ar galima sužinoti ką nors daugiau. Lindą suvaidinusi Amanda Seifried, o juo labiau režisieriai, regis, nelabai domisi istoriniu kontekstu, kuris buvo tokis svarbus, kad keliojo filmuose pasirodžiusi Lovelace staiga tapo milžiniškų permanentinių simbolių. Regis, pati filmo herojė nelabai supranta, kas atsitiko, ir lengvai pasiduoda piktuo despotiško vyro (Peter Sarsgaard), o paskui feminisčių įtakai ir manipuliacijoms. Taip pat vaidina Sharon Stone, Hankas Azaria, Jamesas Franco (JAV, 2013). (Vilnius)

Patarėjas ***

Pagal vieno garsiausiu šių dienų amerikiečių rašytojo Cormaco McCarthy („Šioje salyje nėra vietos senukams“, „Keliais“) romaną sukurto Ridley Scotto filmo herojus yra gerbiamas teisininkas, kuris iš visų jėgų stengiasi išspipioti iš narkotikų verslo, turėjus tapti trumpu nuotykiu. Jis manė, kad bus galima gerai užsidirbti ir pasitraukti. Šachmatų partiją primenančią intrigą Scottas filme atkūrė preciziškai. Kiekvienas filmo herojus – o juos suvaidino visas žvaigždynas (Michaelas Fassbenderis, Penelope Cruz, Javieras Bardezas, Bradas Pittas, Cameronas Diaz) – spalvingas ir įsimenantis. Tačiau pasaulis, i kurį įžengia bevardis advokatas, pasirodo neįtikėtinai menkas, todėl tokiuoje klaustrofobiškoje atmosferoje kiekviens aplinkybė ar net kvailas atsitiktumas gali sukelti katastrofą. Scottas, panašiai kaip ir broliai Coenai, mėgsta kino pesimizmo pratimus, nuo kurių negalima atitraukti akių (JAV, D. Britanija, 2013). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

***** – ševedras, **** – pasižiūrėti būtina, *** – geras filmas, ** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – nickalas

Redaktorė – Monika Krikštopaitė

Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Kinas – Živilė Pipinytė | Teatras, šokis – Milda Brukštutė

Muzika – Laimutė Ligeikaitė | Stilius – Rita Markulienė

Dizainas – Jokūbas Jacovskis | Maketas – Vanda Čemerkaite

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

- 22–28 d. – Bado žaidynės. Ugnies medžioklė (JAV) – 12, 15.15, 18.30, 21.45
Sibirietiškas auklėjimas (Italija) – 11.15, 14, 16.45, 19.15, 22 val.
Kapitonas Filipsas (JAV) – 11.45, 15, 18.15, 21.30
26, 27, 28 d. – geriausios 2013 metų „Kanų Liūtų“ reklamos – 19, 22 val.
22–28 d. – Toras 2. Tamos pasaulis (3D, JAV) – 11, 13.30, 16, 19, 21.45
22–25, 27 d. – Patarėjas (JAV, D. Britanija) – 13, 15.45, 18.45, 21.30; 26 d. – 13, 15.45; 28 d. – 13, 15.45, 21.30
22–28 d. – Karti, karti (Rusija) – 13.15, 15.30, 18.30, 21.15
22–25, 27, 28 d. – Paskutinj kartą Vegase (JAV) – 15, 18, 20.45; 26 d. – 15, 21.35
22–28 d. – Ogis ir tarakonai (Prancūzija) – 12, 14.15, 16.30
Turbo (JAV) – 11.30, 16.15
Turbo (3D, JAV) – 13.30
22–25, 27, 28 d. – Pistonai (Lietuva) – 18.30, 20.45; 26 d. – 21.50
22–24, 27 d. – Blogas senelis (JAV) – 18.45, 21 val.; 25, 28 d. – 21 val.
22, 25–28 d. – Debesuota, numatoma mėsos mėsos kukulių kruša 2 (3D, JAV) – 16 val.; 23, 24 d. – 11.15, 16 val.
22–28 d. – Debesuota, numatoma mėsos mėsos kukulių kruša 2 (JAV) – 13.45
22–24, 28 d. – Gravitacija (3D, JAV) – 18.15, 20.30
22, 25 d. – Ekskursantė (rež. A. Juzėnas) – 17.45; 24 d. – 11.45
22–25 d. – Didis grožis (Italija, Prancūzija) – 14.30, 20.15; 26–28 d. – 14.30
23 d. – Sparnai (JAV) – 12.30
24 d. – Mikė Pūkuotukas (JAV) – 11 val.

Cinemas Akropolis

- 22–28 d. – Bado žaidynės. Ugnies medžioklė (JAV) – 11, 14.30, 18, 21.15
Sibirietiškas auklėjimas (Italija) – 17.45, 20.30
Kapitonas Filipsas (JAV) – 11.15, 14, 17.15, 20.45
26, 27, 28 d. – geriausios 2013 metų „Kanų Liūtų“ reklamos – 19, 22 val.
22–25, 27, 28 d. – Toras 2. Tamos pasaulis (3D, JAV) – 11.45, 14.15, 17, 19.30, 21.50; 26 d. – 11.45, 14.15, 21.50
Ogis ir tarakonai (Prancūzija) – 10.45, 13, 14.10, 15.15
22–25, 27, 28 d. – Patarėjas (JAV, D. Britanija) – 16, 18.45, 21.30; 26 d. – 16, 21.30
22–25 d. – Paskutinj kartą Vegase (JAV) – 17.30, 20.15
22–28 d. – Debesuota, numatoma mėsos mėsos kukulių kruša 2 (3D, JAV) – 10.15, 14.45
Debesuota, numatoma mėsos mėsos kukulių kruša 2 (JAV) – 12.45
22, 24–28 d. – Turbo (JAV) – 13.45; 23 d. – 10.30, 13.45; 22–28 d. – Turbo (3D, JAV) – 12.30
26 d. – Karti, karti (Rusija) – 19.15, 21.40
26 d. – Blogas senelis (JAV) – 16.15, 21 val.
22–25, 27, 28 d. – Pistonai (Lietuva) – 18.30
22–28 d. – Ekskursantė (rež. A. Juzėnas) – 11.20
22–25, 27, 28 d. – Tūnų tamsoje 2 (JAV) – 16.45
22–28 d. – Enderio žaidimas (JAV) – 15 val.
Sparnai (JAV) – 11.30
24 d. – Šrekas. Ilgai ir laimingai (JAV) – 10.30

„Skalvijos“ kino centras

- 22 d. – Ekskursantė (rež. A. Juzėnas) – 17 val.; 23 d. – 20.30; 24 d. – 17.10; 25 d. – 20.50; 26 d. – 17 val.

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.

Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“.

Maironio g. 6, 01124 Vilnius. Tel.: 2613039, 2611926.

El. paštas 7md@takas.lt. ISSN 1392-6462. 3 sp. I. Tiražas 900 egz.

Spausdino UAB „Ukmergės spaustuvė“, Vasario 16-osios g. 31, Ukmergė.

Remia LR Kultūros rėmimo fondas,

Spaudos, radio ir televizijos rėmimo fondas

SPAUDOS,
RADIOS IR
TELEVIZIJOS
RĒMIMO
FONDAS

R

6
7
7
1
3
9
2
6
0
8

